

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม (09)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม (09)

1. ประวัติความเป็นมา

แม่น้ำวังเป็นต้นน้ำหนึ่งที่สำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา (ต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย 4 สาย ได้แก่ ปิง วัง ยม และน่าน) เป็นแม่น้ำที่มีขนาดลุ่มน้ำเล็กและสั้นที่สุด มีความยาวของลุ่มน้ำประมาณ 300 กิโลเมตร มีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 11,000 ตารางกิโลเมตร และอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางจังหวัดเดียวเกือบตลอดสาย นอกจากตอนปลายของแม่น้ำวังจะไหลลงแม่น้ำปิงเท่านั้นที่อยู่ในเขตจังหวัดตาก แม่น้ำวังมีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำค่อนข้างแคบ และมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ 2 สาย คือ ลำน้ำแม่ต๋อย และลำน้ำแม่จาง ปริมาณน้ำฝนของลุ่มน้ำนี้จึงน้อยกว่าลุ่มน้ำอื่น ๆ ในภาคเหนือ กล่าวคือ มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยต่อปีประมาณ 1,000 ถึง 1,200 มิลลิเมตร เท่านั้น มีระยะเวลาขนาดแคลนน้ำค่อนข้างนาน

เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝน ทำให้เกษตรกรเกิดความเดือดร้อนในปีที่มีปริมาณน้ำฝนน้อย เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกของราษฎรในจังหวัดลำปาง ในระยะแรก กรมชลประทานจึงได้พิจารณาให้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานซึ่งเป็นโครงการประเภททดและส่งน้ำหรือแบบเหมืองฝายขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2478 นับอายุโครงการจนถึงปัจจุบันประมาณ 65 ปี โดยใช้ชื่อว่าโครงการชลประทานแม่วัง

โครงการชลประทานแม่วังประกอบด้วยฝายหลวงสบาง ซึ่งสร้างกันแม่น้ำวังที่ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พร้อมกับก่อสร้างระบบส่งน้ำ ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งขวาและคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และอาคารประกอบตามคลองส่งน้ำเพื่อส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในเขตอำเภอเมือง บางส่วนของอำเภอเกาะคา และอำเภอแม่ทะ โดยครอบคลุมพื้นที่ในเขตคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งขวา 25,050 ไร่ และคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้าย 46,700 ไร่ จากการที่ได้รับงบประมาณปีละเล็กน้อยจึงส่งผลให้การก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายแล้วเสร็จและเริ่มส่งน้ำได้ในปี 2485 ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้การก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่ต้องหยุดดำเนินงานชั่วคราว และได้ดำเนินการก่อสร้างในเวลาต่อมาแล้วเสร็จและเริ่มส่งน้ำได้เมื่อปี พ.ศ. 2491 มีค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างทั้งสิ้น 2,246,000 บาท เฉลี่ยเป็นค่าลงทุนไร่ละ 29.14 บาท ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2492 กรมชลประทานได้ทำการปรับปรุงคลองส่งน้ำแม่ปungซึ่งราษฎรได้ร่วมกันขุดเพื่อรับน้ำจากปลายคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้าย ส่งผลให้มีพื้นที่รับประโยชน์เพิ่ม

ขึ้นอีก 19,000 ไร่ การปรับปรุงครั้งนี้เสียค่าใช้จ่ายไป 100,000 บาท (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม, 2543)

ต่อมาเมื่อมีการบุกรุกที่ทำกินในเขตลุ่มน้ำแม่วังมากขึ้นส่งผลให้ความต้องการน้ำจากแม่น้ำวังเพื่อใช้ในกิจกรรมการเพาะปลูกของราษฎรเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้งซึ่งเฉพาะเขตของโครงการเอง ในปี พ.ศ. 2500 พื้นที่การปลูกพืชฤดูแล้ง 2,000 ไร่ ต่อมาปี พ.ศ. 2520 มีพื้นที่เพาะปลูกพืชในฤดูแล้งเป็น 2,600 ไร่ และยังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้น้ำในแม่น้ำแม่วังในฤดูแล้งน้อยลงทุกทีจนถึงขั้นขาดแคลนน้ำขึ้นในจังหวัดลำปาง ดังนั้น กรมชลประทานจึงวางโครงการพัฒนาลุ่มน้ำวังโดยมีหลักที่จะกักเก็บน้ำในฤดูฝนในลุ่มน้ำวังที่มีปริมาณมากเกินความจำเป็นของเกษตรกร เพื่อบรรเทาอุทกภัย และนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ คือ ขยายพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน และเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อใช้ในการผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค และผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ กรมชลประทานจึงเริ่มดำเนินการก่อสร้างโครงการชลประทานกวิลมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นโครงการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ และระบบส่งน้ำ มีการก่อสร้างคลองส่งน้ำสายใหญ่กวิลมมีความยาวคลองโดยตลอดสาย 40 กิโลเมตร และอาคารประกอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งเพื่อเป็นการพัฒนาลุ่มน้ำวังและได้ก่อสร้างตัวเขื่อนและเริ่มกักเก็บน้ำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2524 และในปี พ.ศ. 2539 ทางโครงการฯ ได้ดำเนินการก่อสร้างสะพานข้ามลำแม่ น้ำตุ้ย ที่ปลายคลองส่งน้ำสายใหญ่กวิลมซึ่งมีความยาวประมาณ 1,500 เมตร ทั้งนี้เพื่อรองรับแผนการขยายพื้นที่โครงการในระยะที่ 3 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอห้างฉัตรและอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยคาดว่าจะพื้นที่ที่จะเพิ่มพื้นที่ชลประทานได้กว่า 70,000 ไร่

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อช่วยเหลือการเพาะปลูกในเขตโครงการแม่วัง-กวิลมในฤดูฝนและฤดูแล้ง
2. เพื่อการอุปโภคบริโภค
3. เพื่อสนับสนุนแหล่งน้ำต้นทุนให้แก่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ เกี่ยวกับกระบวนการในระบบหล่อเย็น
4. เพื่อการปศุสัตว์และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาต่าง ๆ
5. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและป้องกันอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม ประกอบด้วยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วังซึ่งเป็นตัวฝายที่ชื่อว่าฝายหลวงสบอางตั้งอยู่ในท้องที่ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ณ เส้นรุ้งที่ 18 องศา 26 ลิปดา 12.13 พิลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศา 38 ลิปดา 6.86 พิลิปดาตะวันออก ตั้งอยู่ที่พิกัด 47QNA671.385 ระหว่าง 4945 IV ส่วนโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากิวลมซึ่งเป็นตัวเขื่อนมีหัวงานตั้งอยู่ที่พิกัด 47 QNA 668-478 ระหว่าง 4946 II บ้านหาดเขียว-สบมาย หมู่ที่ 21 ตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยทิศเหนือของโครงการฯ มีอาณาเขตติดอำเภอแจ้ห่ม ทิศใต้ติดอำเภอเมือง ทิศตะวันออกติดอำเภอแม่เมาะ ทิศตะวันตกติดอำเภอห้างฉัตร ดังแผนที่แสดงอาณาเขตของโครงการดังหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมศาสตร์

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

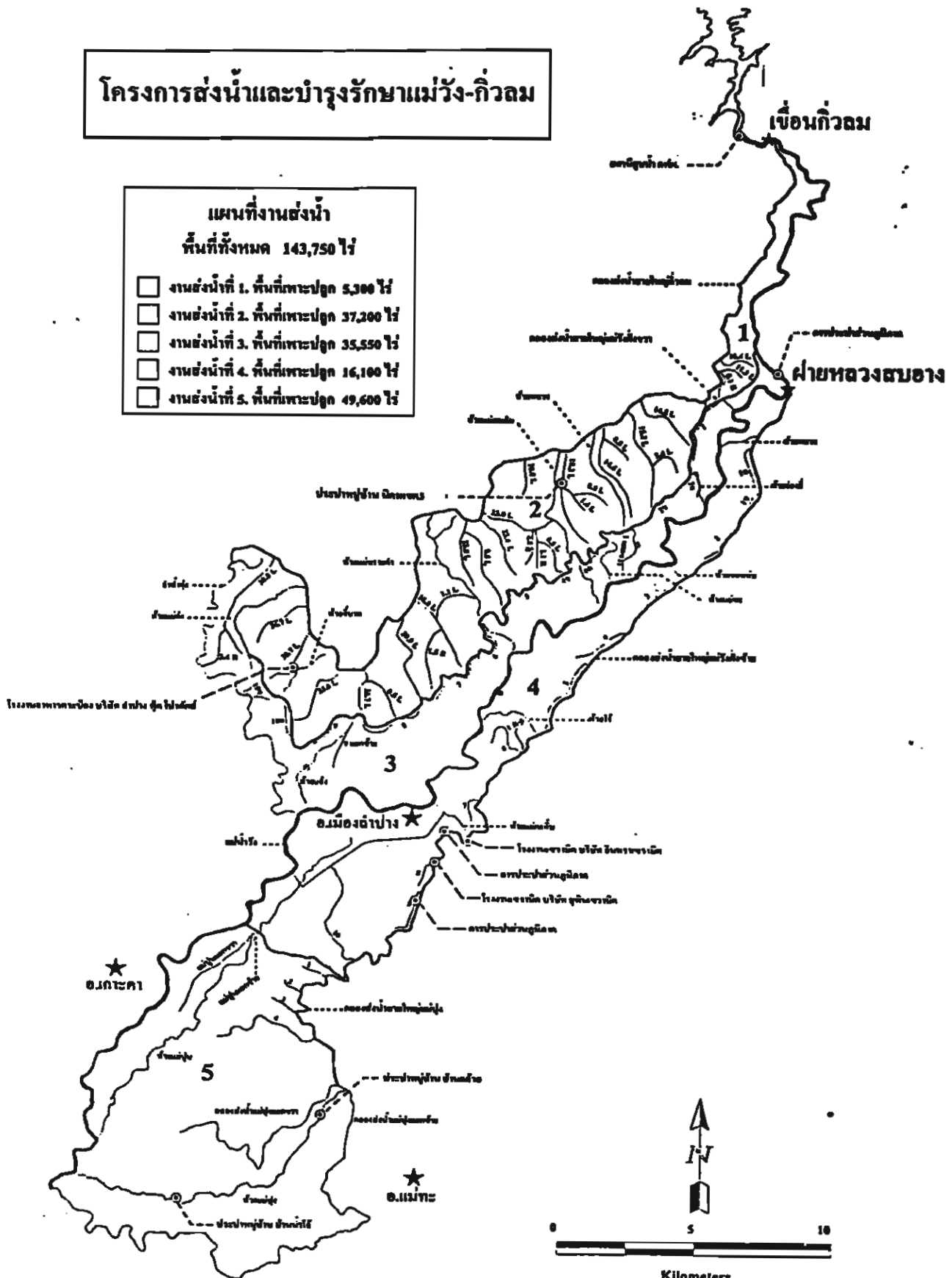
แม่น้ำวังเป็นลำน้ำสาขาที่สำคัญสาขาหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่ในเขต อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย อาณาเขตลุ่มแม่น้ำวังทิศเหนือติดต่อเขตลุ่มน้ำกก และลุ่มน้ำอิง ทิศตะวันออกติดเขตลุ่มน้ำแม่ยม ทิศตะวันตกและทิศใต้ติดต่อกับลุ่มแม่น้ำปิง ลักษณะลุ่มน้ำมีส่วนแคบในทิศตะวันออกและทิศตะวันตก และยาวตามแนวทิศเหนือและทิศใต้ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปตอนบนของโครงการฯ หรือเหนือลำน้ำแม่วังเป็นเทือกเขาและมีความลาดชัน โดยมีพื้นที่ราบแปลงเล็กๆ ลักษณะแคบและยาวตามลำน้ำในเขตบริเวณอำเภอแจ้ห่ม ส่วนบริเวณใต้ตัวเขื่อนกิวลมลงไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มกว้าง (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม, 2543)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม มีพื้นที่โครงการทั้งสิ้น 143,750 ไร่ เป็นพื้นที่เพื่อการชลประทาน 111,600 ไร่ มีหน่วยงานส่งน้ำและบำรุงรักษา 5 หน่วยงาน (ภาพที่ 1.09) ได้แก่

1. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 หรือหัวงานกิวลม รับผิดชอบพื้นที่ในเขตตำบลบ้านแลง และตำบลบุญนาควพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 5,300 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 3,800 ไร่

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม

แผนทำงานส่งน้ำ	
พื้นที่ทั้งหมด 143,750 ไร่	
☐	งานส่งน้ำที่ 1. พื้นที่เพาะปลูก 5,300 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 2. พื้นที่เพาะปลูก 37,200 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 3. พื้นที่เพาะปลูก 35,550 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 4. พื้นที่เพาะปลูก 16,100 ไร่
☐	งานส่งน้ำที่ 5. พื้นที่เพาะปลูก 49,600 ไร่

ภาพที่ 1.09 แผนที่แสดงโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม

2. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 หรือศูนย์การเกษตร รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลทุ่งฝายและตำบลนาคพัฒนา ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 37,200 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 27,700 ไร่

3. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 รับผิชอบปลายคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวากว๊อม รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลบ้านเป้าและตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 35,550 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 28,250 ไร่

4. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 รับผิชอบฝายสบอาจ รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลเสด็จและตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 16,100 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 12,250 ไร่

5. งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 รับผิชอบปากคลองส่งน้ำแม่ปุง รับผิชอบพื้นที่ในเขตตำบลพระบาทและตำบลสนามบิน อำเภอเมือง ตำบลบ้านกล้วย ตำบลน้ำใจ อำเภอแม่ทะ และตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีพื้นที่ทั้งหมด 49,600 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 39,550 ไร่

พื้นที่ชลประทานในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลมนั้นได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมจระจากทะเลจีนใต้พัดผ่านในรูปของดีเปรสชัน ส่งผลให้มีฝนตกชุกช่วงเดือน กรกฎาคมถึงกันยายน ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,022.38 มิลลิเมตร ความสามารถในการเก็บกักปริมาณน้ำของตัวเขื่อนอยู่ที่ 112 ล้านลูกบาศก์เมตร

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม ต้องส่งน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตรดังนี้

1. ผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร ส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการฯ ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง รายละเอียดดังตารางที่ 1.09

ตารางที่ 1.09 พื้นที่โครงการและพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม
ในฤดูฝนและฤดูแล้ง

คลองส่งน้ำสายใหญ่	พื้นที่โครงการ (ไร่)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	
		ในฤดูฝน	ในฤดูแล้ง
กวิลม	53,000	37,200	20,000
แม่วังฝั่งซ้าย	25,050	22,600	9,120
แม่วังฝั่งขวา	46,700	36,800	14,840
แม่ป่ง	19,000	15,000	6,040
รวม	143,750	111,600	50,000

ที่มา : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม, 2543

หมายเหตุ : โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 111,600 ไร่

เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานของโครงการฯ ในฤดูฝนส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าวนาปี และในฤดูแล้งปลูกข้าวนาปรัง ถั่วเหลือง มะเขือเทศ กระเทียม ถั่วลิสง ผักกาดเขียวปลี ยาสูบ แตงโม ถั่วฝักยาว หอม และข้าวโพด เป็นต้น (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลม, 2542)

2. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ได้แก่

2.1 ภาคอุตสาหกรรม มีจำนวน 4 โรงงาน ได้แก่ (1) สถานีสูบน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (แม่เมาะ) สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำ เขื่อนกวิลม เพื่อใช้ช่วยกระบวนการเกี่ยวกับระบบหล่อเย็นประมาณ 16,000,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี (2) บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ ใช้น้ำจากคลองขอย 35.7L คลองส่งน้ำสายใหญ่กวิลม (3) โรงงานอินทราเซรามิค ใช้น้ำจากคลองสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และ (4) โรงงานยูนิเซรามิค ใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย

2.2 การประปาส่วนภูมิภาคและการประปาหมู่บ้าน ได้แก่ (1) การประปาส่วนภูมิภาค สูบน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย 2 จุด และคลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม เพื่อผลิตน้ำสำหรับการอุปโภค-บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประมาณ 20,000-25,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน และ (2) การประปาหมู่บ้านจำนวน 3 แห่ง คือ การประปาหมู่บ้านนิคมเขต 3 ใช้น้ำจากคลอง 18.3L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม การประปาหมู่บ้าน บ้านกล้วย ใช้น้ำจากห้วยแม่ปุง และการประปาหมู่บ้าน บ้านน้ำโจ้ ใช้น้ำจากห้วยแม่ปุง

นอกจากนี้โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลมยังเอื้อประโยชน์ในการเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาซึ่งกรมประมงได้ปล่อยไว้ และทำให้มีการคมนาคมขึ้นในบริเวณอ่างเก็บน้ำจากเหนือเขื่อนขึ้นไปทางที่ราบของอำเภอแจ้ห่ม เป็นระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2525 การก่อสร้างเขื่อนก๊วลมแล้วเสร็จสมบูรณ์ บริเวณพื้นที่เหนือเขื่อนได้กลายเป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัต สามารถส่งน้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตร รายละเอียดของผู้ใช้น้ำดังกล่าวคือ “การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน” โดยเฉพาะผู้ใช้น้ำที่อยู่ในภาคการเกษตรสามารถปลูกพืชได้ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกม เป็นโครงการประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการ อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกมประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกมมีหน้าที่กักเก็บน้ำ สำหรับส่งน้ำผ่านท่อส่งน้ำทางฝั่งขวาของตัวเขื่อนให้พื้นที่รับน้ำทางฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกมโดยตรง และระบายลงสู่แม่น้ำวัง โดยมีฝายหลวงสบอาจเป็นตัวกั้นน้ำในช่วงล่างของลุ่มน้ำ ฝายกั้นน้ำทำหน้าที่ยกระดับน้ำของแม่น้ำวังให้เข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งขวา และคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่ป่ง ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ของโครงการ จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจาก คลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถ กระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 ห้วงงาน

7.1.1 อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกม

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำวังทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อน เป็นเขื่อนคอนกรีต มีความยาว 135 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 5.35 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 38.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจากฐานราก 42.0 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 2,700 ตารางกิโลเมตร ยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ส่วนที่กว้างที่สุดของพื้นที่รับน้ำฝนประมาณ 40 กิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 112 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 6 ล้าน ลูกบาศก์เมตร สามารถกักเก็บน้ำเพื่อการชลประทาน ในพื้นที่ 111,600 ไร่

ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. ทางระบายน้ำสัน เป็นบานเหล็กโค้งขนาด 13.00 X 8.00 เมตร จำนวน 5 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม มีขนาด 1.25 X 2.00 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 12 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จากท่อส่งน้ำนี้มีท่อแยกไปหมุนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าขนาด 200 กิโลวัตต์ 2 เครื่อง
3. ท่อส่งน้ำเข้าคลองส่งน้ำอยู่ฝั่งขวาของตัวเขื่อน ขนาด 1.32 X 1.70 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 25 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.1.2 ฝ่ายหลวงสบอาจ

ฝ่ายหลวงสบอาจ เป็นอาคารทดน้ำมีลักษณะเป็นฝ่ายหินก่อ มีความยาว 95.3 เมตร มีความสูง 3.10 เมตร ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. ประตูระบายทราย ขนาด กว้าง 6 เมตร สูง 4.75 เมตร
2. ประตูระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา มีขนาดกว้าง 1.50 เมตร สูง 1.60 เมตร จำนวน 2 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 4.38 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
3. ประตูระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีขนาดกว้าง 2.10 เมตร สูง 2.00 เมตร จำนวน 3 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 8.36 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ก้วลม เป็นคลองตาดคอนกรีตและคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 41.562 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 25.0 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 18 สาย มีความยาวรวม 48.428 กิโลเมตร คลองแยกซอย 13 สาย มีความยาวรวม 22.872 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 53,000 ไร่

คลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้าย เป็นคลองตาดคอนกรีตและคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 38.550 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 8.36 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 13 สาย มีความยาวรวม 26.850 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 46,700 ไร่

คลองส่งน้ำแม่วังฝั่งขวา เป็นคลองดิน มีความยาวทั้งสิ้น 38.770 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 4.38 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ประกอบด้วยคลองซอย 13 สาย มีความยาวรวม 29.635 กิโลเมตร คลองแยกซอย 2 สาย มีความยาวรวม 2.875 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 25,050 ไร่

คลองซอย และคลองแยกซอย ที่กระจายอยู่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของโครงการ เป็นคลองตาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูระบายน้ำปากคลอง (Head Regulator) 3 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง (Tail Regulator) 3 แห่ง ท่อระบายปากคลองซอย (Head Pipe Regulator) 78 แห่ง ท่อระบายปลายคลองซอย (Tail Pipe Regulator) 13 แห่ง สะพานน้ำ (Flume) 3 แห่ง น้ำตก (Drop) 73 แห่ง น้ำตกทดน้ำ (Check Drop) 7 แห่ง อาคารทดน้ำ (Check Structure) 35 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 7 แห่ง ท่อลอดถนน (Road Culvert) 251 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 597 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 597 สาย

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การเพาะปลูกในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วลม รับน้ำจากการส่งน้ำตามระบบส่งน้ำของโครงการที่มีอยู่ ส่งน้ำโดยอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยกำหนดแผนการส่งน้ำเป็นแบบตลอดเวลา และแบบรอบเวร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำต้นทุนและสถานะการณ์ของการใช้น้ำในแต่ละปี แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์ และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย คลองแยกซอย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำ และมีระบบคุส่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลา โดยไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วลมและปริมาณฝน มีมากพอตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมจากทะเลจีนใต้พัดผ่านในรูปของดีเปรสชั่น ทำให้มีฝนตกชุกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลาและมีการจัดรอบเวรการรับน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วลมน้อยกว่าในฤดูฝน มีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายซอย มีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคลองส่งน้ำ คุส่งน้ำและจัดลำดับในการรับน้ำของพื้นที่เพาะปลูกตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านการส่งน้ำคือ เกษตรกรไม่เข้าใจระบบการส่งน้ำแบบมีรอบเวรการรับน้ำ จึงเกิดปัญหาในการรับน้ำทำให้เกษตรกรบางรายได้รับน้ำไม่พอและไม่ตามเวลาที่ต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานในส่วน
ของโครงการชลประทานแม่วัง ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ.
2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 แล้ว โดยประกาศให้เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1
ได้แก่

(1) เขื่อนแม่วังฝั่งขวา จากประตูระบายปากเขื่อนแม่วังฝั่งขวา ตำบลบ้านแลง
อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำกึ่งที่ประตูระบายปลายเขื่อนแม่วังฝั่งขวา ตำบล
บ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ความยาว 38.770 กิโลเมตร

(2) เขื่อนแม่วังฝั่งซ้าย จากแม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด
ลำปาง ถึง น้ำตกร่องรังกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ความยาว 33.900
กิโลเมตร

(3) เขื่อนร่องรังกา จาก ปลายเขื่อนแม่วังฝั่งซ้าย ตำบลชมพู อำเภอเมือง
ลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ความยาว
4.650 กิโลเมตร

(4) เขื่อนขอยสายแม่ปung จากประตูระบายปากเขื่อนแม่ปung ที่กิโลเมตรที่
33.890 ของเขื่อนแม่วังฝั่งซ้าย ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง หัวเขื่อนแม่ปung
ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ความยาว 8.454 กิโลเมตร

(5) เขื่อนขอยสายแม่ปungฝั่งซ้าย จาก ท่อปากเขื่อนขอยแม่ปungฝั่งซ้าย ที่กิโลเมตร
ที่ 3.800 ของเขื่อนร่องรังกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง
ตำบลเกาะคา อำเภอเมืองเกาะคา จังหวัดลำปาง ความยาว 11.000 กิโลเมตร

(6) เขื่อนขอยสายแม่ปungฝั่งขวา จาก ท่อปากเขื่อนขอยแม่ปungฝั่งขวา กิโลเมตร
4.100 ของเขื่อนร่องรังกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบล
เกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ความยาว 11.000 กิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 ได้แก่ (1) แม่น้ำวังบริเวณฝายหลวงสบอาจ จาก ศูนย์กลางสันฝายสบอาจ ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ไปถึงทางเหนือฝายสบอาจ 3.000 กิโลเมตร และทางใต้ฝายสบอาจ 1.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (2) ห้วยหลวง จาก แม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้าย ไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (3) ห้วยแม่ปุน จาก เหมืองร่องรังกา ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (4) ห้วยเหิน จาก แม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วัง ไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (5) ห้วยซอนหม่ จาก แม่น้ำวัง ฝั่งซ้ายตำบลพิชัย ฝั่งขวาตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้ายไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ฝั่งซ้ายตำบลพิชัย ฝั่งขวาตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (6) ห้วยไจ้ จาก แม่น้ำวัง ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้ายไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (7) ห้วยแม่กาตีบ จาก แม่น้ำวัง ฝั่งซ้ายตำบลพระบาท ฝั่งขวาตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งซ้ายไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ฝั่งซ้ายตำบลพระบาท ฝั่งขวาตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (8) ห้วยแม่ปุง จาก ปลายเหมืองขอยสายแม่ปุง ตำบลกล้วยแพะ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง แม่น้ำวัง ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (9) ห้วยร่องสี จาก แม่น้ำวัง ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (10) ห้วยปุย จาก แม่น้ำวัง ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (11) ห้วยแม่คะเริ่ม จาก แม่น้ำวัง ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาขึ้นไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (12) ห้วยแม่ทรายคำ จาก แม่น้ำวัง ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และ (13) ห้วยแม่ก้ง จาก แม่น้ำแม่ตุ๋ย ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ถึง ผ่านประตูระบายน้ำปลายเหมืองแม่วังฝั่งขวาไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

สำหรับการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตาม มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 นั้น ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการดำเนินงานซึ่งขั้นตอนในการออกกฎกระทรวงเท่าที่ทาง โครงการทราบ คือ จะต้องมีการจัดทำแผนที่ซึ่งต้องตรวจสอบเขต ถนน พิกัด และตรวจสอบความ ถูกต้องเรื่องชื่อตำบลและสถานที่กับทางอำเภอ บุคลากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงานประกอบด้วย กำลังคนในการเขียนแผนที่ประมาณ 1 คน และคนรวบรวมข้อมูล 4 คน ใช้ระยะเวลาในการ เตรียมการ 1 เดือน เมื่อจัดทำเอกสารเพื่อขอออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชล ประทานเรียบร้อยแล้วก็จะเสนอเรื่องตามขั้นตอน โดยในขั้นตอนแรกทางโครงการฯ จะเสนอเรื่อง ไปยังสำนักชลประทาน จากนั้นสำนักชลประทานจะส่งเรื่องไปยังฝ่ายผลประโยชน์ กรมชล ประทาน

ความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิ้วลุม เกี่ยวกับการจัดเก็บ ค่าชลประทาน ผู้บริหารโครงการฯ มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอก ภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 0.50 บาท ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชล ประทานหลวงพุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2518 นั้นเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำที่อยู่ในภาคการเกษตรตามที่ระบุไว้ในพระ ราชบัญญัติการชลประทานหลวงพุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2518 ใน อัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปีนั้นเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ควรเก็บในอัตรา 20 บาทต่อไร่ต่อปี โดยให้กลุ่มผู้ ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บ รวมทั้งเป็นผู้บริหารจัดการการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพและสูญเสียน้อยที่สุด สำหรับการจัดเก็บเป็นหน่วยลูกบาศก์เมตรนั้นแม้จะเป็นอัตราการจัดเก็บที่จะก่อให้เกิดประสิทธิ ภาพแต่มีปัญหาเรื่องการเดินท่อและค่าใช้จ่ายในการติดตั้งมิเตอร์

นอกจากนี้ผู้บริหารโครงการยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่าในส่วนของการจัดเก็บค่าบริการการ บริหารการใช้น้ำ เกษตรกรในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการเก็บค่าบริการบริหารการใช้น้ำกันอยู่แล้ว โดยเก็บ เป็นข้าวในจำนวน 5 กิโลกรัมต่อไร่ แต่มีปัญหาเรื่องการนำข้าวไปขาย ปัจจุบัน (2543) จึงเปลี่ยน การจัดเก็บเป็นเงินสดแทน โดยเกษตรกรมีความประสงค์จะจ่ายไม่เกิน 20 บาทต่อไร่

9. การขอใช้เงินทุนหมุนเพื่อการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม ทราบว่าทางโครงการฯ สามารถขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ในปี 2543 แม้ว่าทางโครงการไม่สามารถที่จะเก็บค่าชลประทานเพื่อนำรายได้เข้าสู่กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานก็ตาม ซึ่งในปี 2543 นี้ ทางโครงการฯ ได้เสนอขออนุมัติใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานเพื่อซื้อคอมพิวเตอร์ ปัจจุบันเรื่องอยู่ที่กรมบัญชีกลาง

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 30-31 สิงหาคม 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม มีประวัติความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มบริหารการใช้น้ำแล้ว จำนวน 4 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำซอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2542 กลุ่มบริหารการใช้น้ำซอย 1ก., 1ข. คลอง LMC.แม่วัง จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2542 กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2543 และกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย จัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2543 โดยกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) หลายกลุ่มที่ใช้น้ำจากคลองส่งน้ำสายเดียวกัน และทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากกลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำหลาย ๆ กลุ่มในพื้นที่ที่กลุ่มบริหารรับผิดชอบในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำกับโครงการฯและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคุมและแนะนำสมาชิกให้มีการแบ่งปันการใช้น้ำระหว่างผู้ใช้น้ำให้เป็นธรรมและใช้อย่างประหยัด ดูแลบำรุงรักษาคลองส่งน้ำและอาคารชลประทานในคูส่งน้ำในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากปัญหาความขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกของเกษตรกรในจังหวัดลำปาง กรมชลประทานจึงได้พิจารณาให้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานแม่วังขึ้นในปี 2478 ซึ่งเป็นโครงการประเภททดและส่งน้ำ เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่ของเกษตรกรในเขตอำเภอเมืองและบางส่วนในอำเภอเกาะคา รวมพื้นที่ทั้งหมด 71,750 ไร่ โดยมีฝ่ายหลวงสบอาจ สร้างกันแม่น้ำวังและมีคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา และคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายทำหน้าที่ส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และสามารถเริ่มทำการส่งน้ำได้ในปี 2485 และส่งน้ำได้สมบูรณ์ในปี 2491 จากนั้นได้มีการปรับปรุงคลองส่งน้ำแม่ป่งซึ่งเกษตรกรได้ร่วมกันขุดขึ้นเพื่อรับน้ำจากปลายคลองส่งน้ำแม่วังฝั่งซ้ายทำให้สามารถส่งน้ำได้เพิ่มขึ้นอีก 19,000 ไร่ ในปี 2492 ต่อมาเมื่อมีการขยายที่ทำกินของราษฎรเพิ่มขึ้นความต้องการใช้น้ำจากแม่น้ำวังจึงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำวังเริ่มขาดแคลน ดังนั้นในปี 2511 จึงได้มีการก่อสร้างโครงการชลประทานกิ่วลมขึ้น ซึ่งเป็นโครงการลักษณะเขื่อนกักเก็บน้ำโดยมีคลองส่งน้ำสายใหญ่กิ่วลมทำหน้าที่ส่งน้ำ โดยเริ่มทำการกักเก็บน้ำและส่งน้ำได้ในปี 2524 แต่เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่มี การจัดสรรน้ำที่ดีจึงเกิดปัญหาการแย่งกันใช้น้ำที่ได้รับมาจากโครงการฯ โครงการฯ จึงได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานขึ้น โดยเป็นกลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำในทุก ๆ คูส่งน้ำซึ่งเป็นการจัดให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาคูส่งน้ำและจัดสรรน้ำที่ได้รับจากโครงการภายในสายคูส่งน้ำของตนเอง และเพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัวมากขึ้นและให้เกษตรกรมีความรู้สึก ร่วมกันในการจัดการน้ำที่ได้รับจากโครงการฯ ดังนั้นโครงการจึงได้สนับสนุนให้กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานในปี พ.ศ. 2542 โดยมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำขอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิ่วลมเป็นกลุ่มแรก และจากนั้นได้มีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำขึ้นอีก 3 กลุ่มในภายหลัง

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ตามแบบขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270701-42-20-0001 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำซอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270704-43-20-0002 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 1 ก., 1 ข. คลอง LMC แม่วัง หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270704-43-20-0003 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และหมายเลขทะเบียนกลุ่ม 270704-43-20-0004 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย ดังนี้

1. เพื่อให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อจัดรอบเวรการให้น้ำให้ทั่วถึงและลดปัญหาการใช้น้ำชลประทาน
2. เพื่อให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำรู้จักการบำรุงรักษาอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ
3. เป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการและเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) จะประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำหรือแก่เหมืองและสมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ หากกลุ่มใดมีพื้นที่มากหรือมีเกษตรกรในกลุ่มเป็นจำนวนมากจึงจะมีผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในคูส่งน้ำ ส่วนโครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ จะประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียน และกรรมการนายเหมือง ซึ่งในกลุ่มผู้ใช้น้ำซอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่ก๊วลม มีกรรมการนายเหมือง 9 คน กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 1ก., 1ข. คลอง LMC. แม่วัง มีกรรมการนายเหมือง 7 คน กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีกรรมการนายเหมือง 4 คน และกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีกรรมการนายเหมือง 3 คน โดยที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลและจัดสรรน้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อ/แจกส่งน้ำ) ภายในคลองหรือคลองซอยที่กลุ่มดูแล

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ประสานและรองประสานกลุ่มบริหาร

หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจะได้เลือกจากสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน ส่วนประธานกรรมการกลุ่มบริหาร รองประธานกรรมการกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการกลุ่มบริหาร จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน โดยวาระในการทำงานไม่มีการกำหนดไว้ในแบบขึ้นทะเบียนกลุ่ม

10.6 หน้าที่ของประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เข้าร่วมในการวางแผนการส่งน้ำในคลองและคูส่งน้ำ กับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ
3. แนะนำและควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามแผนการส่งน้ำและนำผู้ใช้น้ำให้ดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ
4. รายงานปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งน้ำและดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำแก่เจ้าหน้าที่โครงการฯ
5. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 63 ราย พบว่าเกษตรกร 58 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่และใช้น้ำจากโครงการ โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกเกษตรกรไม่ต้องดำเนินการใด ๆ เพียงแต่มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกลุ่มและใช้น้ำจากโครงการ และเกษตรกร 5 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตโครงการฯ บางรายใช้น้ำจากคลองธรรมชาติไม่ได้ใช้น้ำชลประทานจึงไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก มีบางรายไม่ต้องการเป็นสมาชิก และมีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพราะคิดว่ากลุ่มเล็กไปแล้ว

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายแผนการส่งน้ำแก่สมาชิกผู้ใช้น้ำพร้อมทั้งจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกับสมาชิก และเมื่อมีการส่งน้ำคณะกรรมการจะเป็นผู้ควบคุมและติดตามการใช้น้ำของสมาชิกให้เป็นไปตามที่ได้วางไว้ พร้อมทั้งกำหนดให้มีแผนการบำรุงรักษาประจำปี โดยกำหนดให้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ นอกจากนี้กลุ่มบริหารการใช้น้ำยังได้สร้างกฎระเบียบเพื่อใช้ในการควบคุมและดูแลการใช้น้ำของสมาชิก โดยมีการลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่ให้ความร่วมมือโดยการปรับเป็นเงิน ซึ่งจำนวนเงินที่กำหนดจะขึ้นอยู่กับมติของที่ประชุมของกลุ่มบริหารการใช้น้ำแต่ละกลุ่ม เช่น หากสมาชิกฝ่าฝืนรอบเวรการรับน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจะต้องถูกปรับเป็นเงินครั้งละ 100 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิโลเมตร 500 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 1 ก., 1 ข. คลอง LMC แม่วัง 200 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 4 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย และ 1,000 บาท สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย เป็นต้น

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

ในอดีตสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องจ่ายค่าบริการการใช้น้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานโดยมีแก่เหมืองเป็นผู้จัดเก็บในรูปแบบของผลผลิต โดยมีอัตราการจัดเก็บตามแต่ที่จะมีการตกลงกัน และค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้จะมอบแก่เหมืองหรือหัวหน้ากลุ่มเป็นค่าตอบแทน แต่ในปัจจุบันหลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำค่าบริการการบริหารการใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้จัดเก็บ ซึ่งอัตราค่าบริการการบริหารการใช้น้ำได้ระบุอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยที่แต่ละกลุ่มจะมีอัตราค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ และค่าตอบแทนที่ให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ

กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองขอย 10.4L คลองส่งน้ำสายใหญ่กิโลเมตร มีอัตราค่าบริการการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี เป็นผลผลิต 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ในอัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี

กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 1 ก., 1ข. คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีอัตราค่าบริหารการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี 20 บาทต่อไร่ต่อปี และพื้นที่ทำนา ทำไร่ฤดูแล้งจัดเก็บในอัตรา 20 บาทต่อไร่ต่อปี โดยมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ในอัตรา 20 บาทต่อไร่ต่อปี

กลุ่มบริหารการใช้น้ำ คลองขอย 4 คลอง คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีอัตราค่าบริหารการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี เป็นผลผลิต 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี พื้นที่ทำนา ทำไร่ฤดูแล้งจัดเก็บในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และพื้นที่สวนผลไม้จัดเก็บในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี โดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง)

กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ขอย 3 คลองส่งน้ำสายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย มีอัตราค่าบริหารการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ทำนาปี เป็นผลผลิต 5 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี พื้นที่ทำนา ทำไร่ฤดูแล้งจัดเก็บในอัตรา 10 บาทต่อไร่ต่อปี และพื้นที่ทำสวนผลไม้จัดเก็บในอัตรา 10 บาทต่อไร่ต่อปี โดยมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการเหมืองฝาย (แก่เหมือง) ในอัตราร้อยละ 30 ของค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 58 ราย สมาชิก 56 ราย ตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ขุดลอกทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 2 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 58 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 57 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม และมีสมาชิก 1 ราย ได้แสดงความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ แต่คิดว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรมีอยู่ต่อไป โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำควรมีปรับปรุงในเรื่องการจัดสรรน้ำ กล่าวคือควรให้เกษตรกรได้รับทั่วถึงกว่าที่เป็นอยู่ หัวหน้ากลุ่มหรือแก่เหมืองควรมีการประสานงานกับสมาชิกในกลุ่มให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ควรให้เกษตรกรมีบทบาทมากกว่าปัจจุบัน และควรนำกฎระเบียบที่ได้มีการสร้างขึ้นมาใช้อย่างจริงจัง

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 63 ราย พบว่า เกษตรกร 22 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 41 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ บางรายมีที่นาอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำทำให้ต้องใช้เครื่องสูบน้ำเข้าที่นาจึงไม่สะดวกในการนำน้ำมาใช้ ระบบส่งน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ และจะได้รับน้ำไม่เพียงพอในช่วงที่มีการซ่อมแซมระบบส่งน้ำ

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.18 ต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.73 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 2.09

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ควรเป็นกรมชลประทาน และบางส่วนมีความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำดังกล่าว

ตารางที่ 2.09 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	2	18.18
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	8	72.73
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	9.09
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	11	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 4 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 4 ราย และมีคณะกรรมการ 6 ราย ที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ดังตารางที่ 3.09

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการทั้ง 4 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ บริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 4 คร้วเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย มีความคิดเห็นว่าควรให้ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของชลประทานและคาดว่าจะได้รับความสะดวกจากการจัดเก็บค่าชลประทานโดยชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีความเห็นว่าจะควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มจะสามารถให้บริการได้ดีมีประสิทธิภาพและค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและการบริการอยู่ในอัตราที่ต่ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีความเห็นว่าจะควรให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดเก็บ เช่น ให้ภายในหมู่บ้านจัดเก็บกันเอง โดยให้เหตุผลว่ามีความชำนาญและรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี

ตารางที่ 3.09 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทานเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำให้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	4	40.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	4	100.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	4	100.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	6	60.00
รวม	10	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 3 ราย คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 ราย ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและสามารถเชื่อถือได้

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 11 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.91 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 ที่ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.27 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 8 รายคิดเป็นร้อยละ 72.73 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 4.09

ตารางที่ 4.09 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ		ไม่แสดงความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	10	90.91	1	9.09
ทราบ การชลประทานหลวง	3	27.27	8	72.73	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 90.91 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 4.64 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.45 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.45 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 1.70 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 5.09 และ ตารางที่ 6.09

ตารางที่ 5.09 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	1	9.09	10	90.91	0	0.00	0	0.00
นอกภาคเกษตร(บาท/ลบ.ม.)	1	9.09	5	45.45	5	45.45	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่อย่างเพียงพอโดยดูจากความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร และควรปรับปรุงคูส่งน้ำให้เป็นคูส่งน้ำคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ และโครงการควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหาย ซึ่งคณะกรรมการบางรายได้เสนอว่าควรจะให้เกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการซ่อมแซมเอง เนื่องจากกรมชลประทานดำเนินการล่าช้า นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางรายให้ความเห็นว่าชลประทานควรจัดสรรงบประมาณบางส่วนมาจัดจ้างเกษตรกรในพื้นที่ขุดลอกคลอง เนื่องจากในปัจจุบันคลองส่งน้ำตื้นเขินมาก ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้คณะกรรมการต้องการให้นำเงินที่จัดเก็บมาได้มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบส่งน้ำอยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ และมีคณะกรรมการบางรายที่ต้องการให้นำเงินที่จัดเก็บมาได้ใช้เป็นกองทุนของหมู่บ้านเพื่อใช้ในการเกษตร โดยให้หมู่บ้านดูแลกันเอง

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 30-31 สิงหาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กัวลม จำนวน 63 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 6.09 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	11
0.00	0
1.00-5.00	11
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.64	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	11
0.00	0
0.10-0.50	6
0.60-1.00	3
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	2
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.20	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 8.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.70	

ที่มา : จากการสำรวจ 2543

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 63 ครัวเรือน มี 54 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 85.71 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.35 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.59 ประกอบอาชีพรับราชการเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 28,958.16 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 12,277.87 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 28,360.20 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 113.49 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 7.09 และตารางที่ 8.09)

ตารางที่ 7.09 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	28,958.16
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	12,277.87
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	28,360.20
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	113.49

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.09 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	25	39.68
2,000-4,999	32	50.79
5,000-9,999	3	4.76
10,000-15,999	1	4.76
16,000-24,999	0	0
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 433.13 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 409.5 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 16.63 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 7.00 ไร่ และพื้นที่ที่เป็นที่เช่าโดยเฉลี่ยประมาณ 73.00 ไร่ (ตารางที่ 9.09)

ตารางที่ 9.09 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	433.13	100.00
เพื่อการเกษตร	409.5	94.54
ที่อยู่อาศัย	16.63	3.84
ทิ้งร้างว่างเปล่า	7.00	1.62
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	73.00	100.00
รวม	506.13	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร ดังตารางที่ 10.09

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 41 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูผ่านแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านคูผ่านแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม ตนเองและเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเองและเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ตารางที่ 10.09 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	2	1	1	0	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	3	2	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	41	24	1	6	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	15	6	1	1	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนสิงหาคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนพฤษภาคม (ตารางที่ 11.09)

ตารางที่ 11.09 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	50
กุมภาพันธ์	52
มีนาคม	40
เมษายน	15
พฤษภาคม	7
มิถุนายน	21
กรกฎาคม	50
สิงหาคม	68
กันยายน	63
ตุลาคม	55
พฤศจิกายน	35
ธันวาคม	38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.10 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้ใช้น้ำจากชลประทานที่เพียงพอ จึงควรที่จะช่วยแบ่งเบาภาระให้กับกรมชลประทานในเรื่องงบประมาณการดูแลรักษาระบบและแหล่งน้ำของกรมชลประทาน มีเกษตรกร 37 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 58.73 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ เป็นหน้าที่ของกรมชลประทานที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกร และได้รับน้ำไม่เพียงพอ จึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน และเกษตรกรอีก 2 ครัวเรือน ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ (ตารางที่ 12.09)

ตารางที่ 12.09 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	24	38.10
ไม่เห็นด้วย	37	58.73
ไม่แสดงความคิดเห็น	2	3.17
รวม	63	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.86 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 39.68 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 13.09

ตารางที่ 13.09 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0
เฉพาะระบบส่งน้ำ	27	42.86
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	25	39.68
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	11	17.46
รวม	63	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 52 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 45 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.54 ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นรัฐวิสาหกิจ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นบริษัทเอกชน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.77 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.92 ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ อ.บ.ต. ดังตารางที่ 14.09

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 32.69 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรจำนวน 35 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.31 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีเกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.00 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู มีเกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ

ละ 17.14 ต้องการจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.86 ต้องการจ่ายในรูปแบบการจ่ายอื่นที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังตารางที่ 15.09

ตารางที่ 14.09 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	45	86.54
รัฐวิสาหกิจ	2	3.85
บริษัทเอกชน	1	1.92
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	5.77
อื่น ๆ	1	1.92

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.43 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.57 ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ตารางที่ 16.09

ตารางที่ 15.09 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	35	67.31
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	28	80.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	24	85.71
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	3	10.71
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	3.57
2. ผลผลิตทางการเกษตร	6	17.14
3. อื่น ๆ	1	2.86
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	17	32.69
รวม	52	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 16.09 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	0
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	25	71.43
อื่น ๆ	3	8.57

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.46 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้วที่ต้องทำ และได้รับน้ำจากชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ให้ความเห็นว่าควรเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าจะปฏิบัติงานได้ดี มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.85 ให้ความเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าจะมีความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน มีเกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.31 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร และมีความน่าเชื่อถือ และมีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.54 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ดังตารางที่ 17.09

ตารางที่ 17.09 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	10	38.46
รัฐวิสาหกิจ	1	3.85
บริษัทเอกชน	1	3.85
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	11	42.31
อื่นๆ	3	11.54

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 4 ครั้ว เรือน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.00 ให้ความเห็นว่าเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยให้เหตุผลว่าเป็นหน่วยงานที่สมควรเข้ามาจัดเก็บ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.00 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่ดูแลระบบส่งน้ำชลประทาน และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.00 ให้ความเห็นว่าเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ดังตารางที่ 18.09

ตารางที่ 18.09 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	0	0
รัฐวิสาหกิจ	1	25.00
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	2	50.00
อบต.	0	0
อื่น ๆ	1	25.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.70 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 55 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 83.9387.30 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง เกษตรกรจำนวน 5 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.94 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 58 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.06 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 19.09

ตารางที่ 19.09 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	8	12.70	55	87.30
พรบ. การชลประทานหลวง	5	7.94	58	92.06

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทาน

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.98 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรมีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 61.90 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.11 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังตารางที่ 20.09

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.35 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป มีเกษตรกรจำนวน 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.98 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่อัตราต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 5.52 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.23 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.09 และ ตารางที่ 21.09

ตารางที่ 20.09 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	17	26.98	39	61.90	7	11.11
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	4	6.35	41	66.67	17	26.98

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กวิลุม มีจำนวนทั้งหมด 8 ราย โดยแบ่งเป็น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (แม่เมาะ) 1 ราย โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 3 ราย ได้แก่ บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด โรงงานอินทราเชรามิก และโรงงานยูพินเชรามิก และการประปาส่วนภูมิภาคและการประปาหมู่บ้าน 4 ราย ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาคลำปาง การประปาหมู่บ้านนิคมเขต 3 การประปาหมู่บ้าน บ้านกล้วย และการประปาหมู่บ้าน บ้านน้ำใจ โดยมีรายละเอียดการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำทั้ง 8 ราย ดังหัวข้อที่ 5 การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน โดยผู้ใช้น้ำทั้ง 8 ราย มาให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมด ยกเว้น โรงงานยูพินเชรามิก

ตารางที่ 21.09 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	63
0.00	5
1.00-5.00	51
6.00-10.00	4
11.00-15.00	0
16.00-20.00	2
มากกว่า 20.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.52	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	63
0.00	0
0.10-0.50	46
0.60-1.00	7
1.10-1.50	0
1.60-2.00	2
มากกว่า 2.00	8
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.23	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร 7 ราย ดังกล่าวข้างต้น เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีดังนี้

12.1 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ)

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม โดยห่างจากโครงการฯ ประมาณ 40 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทโรงไฟฟ้า มีมูลค่าทรัพย์สินประมาณ 1 แสนล้านบาท

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิต ใช้น้ำดิบที่สูบจากทางน้ำชลประทานของโครงการฯ ปริมาณการใช้น้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตประมาณ 16 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต เพื่อการหล่อเย็น และเพื่อการทำความสะอาด ประมาณ 4 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อเดือน ทั้งนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้สำรองน้ำไว้ประมาณปีละ 130 ล้านลูกบาศก์เมตร อย่างไรก็ตามปริมาณการใช้น้ำก็ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้า นอกจากนี้ยังใช้เพื่อผลิตน้ำประปาให้แก่เจ้าหน้าที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต ทั้งนี้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตไม่สามารถระบุปริมาณน้ำที่นำไปใช้เพื่อการผลิตน้ำประปาได้

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตยังไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการฯ ยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ยังไม่มีการวางแผนความต้องการใช้น้ำในอนาคต

12.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำชลประทาน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณน้ำและคุณภาพน้ำ กล่าวคือ มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี และน้ำที่ใช้ไม่มีสี กลิ่น และตะกอน รวมทั้งน้ำที่ใช้มีรสจืด ซึ่งไม่เป็นอุปสรรคในการผลิตกระแสไฟฟ้า

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำและหรือระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชน ทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แต่ไม่ระบุค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ ดังกล่าว สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราที่ทางราชการกำหนด และต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นรายปีโดยชำระผ่านบัญชีธนาคาร ทางไปรษณีย์ ที่สำนักงานโครงการชลประทาน หรือชำระที่ทำการบริษัทเอกชน และมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจาก กรมชลประทานเป็นหน่วยงานราชการและผู้ใช้น้ำได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการ

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตรและในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2 โรงงานอุตสาหกรรม

12.2.1 บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ประกอบกิจการประเภทยาลูกชิ้น ผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง โดยผลิตภายใต้เครื่องหมายการค้าอื่น ร้อยละ 90 และผลิตภายใต้เครื่องหมายการค้าของบริษัทเองร้อยละ 10 บริษัทมีจำนวนแรงงานที่เป็นพนักงานบริษัท 500 คน ในช่วงที่บริษัทเร่งผลิตจะจ้างแรงงานเพิ่มเป็น 1,000 คน และมีมูลค่าทรัพย์สินในปี 2542 ประมาณ 260 ล้านบาท

12.2.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ใช้ทั้งน้ำบาดาลและน้ำชลประทานในกระบวนการผลิต โดยใช้น้ำชลประทานเพื่อการหล่อเย็นและทำความสะอาด และใช้น้ำบาดาลเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตและการหล่อเย็น ปริมาณน้ำชลประทานและน้ำบาดาลที่บริษัทใช้ประมาณเดือนละ 100,000 ลูกบาศก์เมตร โดยแบ่งเป็นน้ำบาดาลประมาณเดือนละ 2,000 ลูกบาศก์เมตร และน้ำชลประทานประมาณเดือนละ 98,000 ลูกบาศก์เมตร

12.2.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ยังไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน แต่บริษัทมีรายจ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำชลประทานประมาณเดือนละ 30,000 บาท สำหรับในส่วนของการบำบัดน้ำ บริษัทต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีในอัตรา 1.05 บาทต่อลูกบาศก์เมตร นั่นคือ บริษัทต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีประมาณเดือนละ 2,100 บาท โดยทางกรมทรัพยากรธรณีจะจัดส่งใบแจ้งหนี้ค่าน้ำบาดาลที่ทางบริษัทจะต้องชำระให้แก่ทางบริษัทในทุก ๆ 3 เดือน แล้วจากนั้นทางบริษัทจะนำเงินค่าน้ำบาดาลไปชำระให้แก่ทางกรมทรัพยากรธรณีเป็นเงินสด

12.2.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำ

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด คาดการณ์ว่าความต้องการใช้น้ำในอนาคตอาจเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 100,000 ลูกบาศก์เมตร

12.2.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำ

บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่ใช้ในส่วนของการชลประทาน กล่าวคือ ปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำในแต่ละปี นอกจากนี้ทางบริษัทยังประสบปัญหาด้านคุณภาพน้ำ โดยพบว่าน้ำที่ใช้นั้นมีสี กลิ่น และตะกอน โดยทางบริษัทให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพน้ำมาก เนื่องจากเป็นโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการผลิตผักและผลไม้บรรจุกระป๋อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนใช้ในการบริโภค และเป็นสินค้าเพื่อการส่งออก

12.2.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของบริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการ หรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แต่ไม่ระบุค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ ดังกล่าว สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นรายปีโดยชำระที่สำนักงานโครงการชลประทาน

ตัวแทนของบริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่เดิมแล้ว

12.2.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า บริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งบริษัท ลำปางฟู้ดโปรดักส์ จำกัด มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2.2 บริษัท อินทราเชรามิก จำกัด

บริษัท อินทราเชรามิก จำกัด ประกอบกิจการประเภทผลิตเซรามิก ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่โครงการชลประทาน โดยอยู่ห่างจากโครงการชลประทานประมาณ 40 กิโลเมตร มีจำนวนแรงงาน 400 คน มูลค่าทรัพย์สิน (2542) ประมาณ 80 ล้านบาท

12.2.2.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ใช้น้ำประมาณเดือนละ 1,800 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้เป็นน้ำดิบที่ได้จากคลองชลประทานจำนวน 900 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และน้ำบาดาลจำนวน 900 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน วัตถุประสงค์ในการใช้ คือ ใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต และเพื่อการหล่อเย็น บริษัทมีวิธีการนำน้ำดิบที่ได้จากคลองชลประทานและน้ำบาดาลมาใช้โดยวิธีการสูบ

12.2.2.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน แต่ทางบริษัทมีค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 0.2 ของค่าใช้จ่ายของโรงงานในรอบหนึ่งปี โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการให้น้ำชลประทานเกี่ยวกับค่าดูแลและบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำประมาณ 6 บาทต่อลูกบาศก์เมตร เมื่อคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนประมาณเดือนละ 5,400 บาท หรือ 64,800 บาทต่อปี

สำหรับค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำบาดาลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกบริษัทต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีในอัตรา 2.85 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และเป็นค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาเครื่องสูบน้ำบาดาลอีกประมาณ 3.15 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

ขั้นตอนการจ่ายเงินให้แก่กรมทรัพยากรธรณีมีดังนี้ บริษัททำการจดปริมาตรการใช้น้ำของทุกวันและแจ้งให้แก่กรมทรัพยากรธรณีทราบ แล้วจากนั้นกรมทรัพยากรธรณีจะส่งใบแจ้งหนี้มายังบริษัททุก ๆ 3 เดือน จากนั้นทางบริษัทก็จะนำเงินไปจ่ายที่หน่วยงานของกรมทรัพยากรธรณี

12.2.2.3 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด คาดว่าความต้องการใช้น้ำในอนาคตจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องการขยายกำลังการผลิต โดยปริมาณน้ำที่ต้องการเพิ่มขึ้น แบ่งเป็น น้ำดิบประมาณเดือนละ 900 ลูกบาศก์เมตร น้ำประปาประมาณเดือนละ 900 ลูกบาศก์เมตร และน้ำบาดาลประมาณเดือนละ 900 ลูกบาศก์เมตร

12.2.2.4 ปัญหาในการใช้น้ำ

บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ประสบปัญหาในการใช้น้ำทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยเฉพาะในฤดูแล้ง กล่าวคือ ปริมาณน้ำดิบที่ได้จากคลองชลประทานไม่เพียงพอต่อความต้องการตลอดปี และน้ำดิบที่ใช้มีลักษณะขุ่นและมีสีเหมือนดินลูกรัง

12.2.2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของบริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แต่ไม่ระบุค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ เนื่องจากยังไม่สามารถที่จะประเมินได้ในขณะนี้ให้สัมภาษณ์ สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานครั้งละครั้งปีโดยวิธีการโอนผ่านบัญชีธนาคาร

ตัวแทนของบริษัท อินทราเซรามิก จำกัด มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นบริษัทเอกชน เนื่องจาก บริษัทเอกชนสามารถให้บริการที่รวดเร็ว และมีการปรับปรุงแก้ไขระบบส่งน้ำตลอดเวลา

12.2.2.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า บริษัท อินทราเซรามิก จำกัด ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งบริษัท อินทราเซรามิก จำกัด เห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป โดยให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรควรอยู่ที่ 3 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2.3 โรงงานธนบดีสกุล

โรงงานธนบดีสกุล ประกอบกิจการประเทป็นด้วยขนมถ้วย ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่โครงการชลประทาน โดยอยู่ห่างจากโครงการชลประทานประมาณ 0.10 กิโลเมตร มีจำนวนแรงงาน 8 คน มูลค่าทรัพย์สินในปี 2542 ประมาณ 400,000 บาท

12.2.3.1 ปริมาณการใช้น้ำ

ปัจจุบัน (2543) โรงงานธนบดีสกุล ใช้น้ำดิบจากทางน้ำชลประทาน น้ำบาดาล และน้ำประปาที่ผ่านการกรอง โดยปริมาณการใช้น้ำที่โรงงานใช้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 2.80 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โดยใช้น้ำดิบจากทางน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภค เช่น ทำความสะอาดพื้นประมาณ 4 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และใช้เพื่อรดน้ำต้นไม้ ชำระล้างร่างกาย และเครื่องครัว ประมาณเดือนละ 8 ลูกบาศก์เมตร ใช้น้ำประปาเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตประมาณเดือนละ 2.40 ลูกบาศก์เมตร และใช้น้ำบ่อเพื่อทำความสะอาดพื้นและรดน้ำต้นไม้ประมาณเดือนละ 0.30 ลูกบาศก์เมตร

12.2.3.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) โรงงานธนบดีสกุล ไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน แต่ทางโรงงานมีค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 1 ของค่าใช้จ่ายของโรงงานในรอบหนึ่งปี โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำประปาประมาณ 200 บาทต่อเดือน สำหรับค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำบาดาลนั้นทางโรงงานไม่มีค่าใช้จ่าย นอกจากค่าจ้างในการขุดบ่อทั้งหมดประมาณ 800 บาท

12.2.3.3 อุปสงค์การใช้น้ำชลประทาน

โรงงานธนบดี คาดการณ์ว่าความต้องการใช้น้ำในอนาคตจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากจะมีการขยายกำลังการผลิต โดยคาดว่าจะมีความต้องการใช้น้ำดิบ (น้ำชลประทาน) เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 12 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.2.3.4 ปัญหาในการใช้น้ำชลประทาน

โรงงานธนบดี ประสบปัญหาการใช้น้ำชลประทานเฉพาะในเรื่องของคุณภาพน้ำ โดยทางโรงงานให้ข้อมูลว่าน้ำชลประทานที่ใช้นั้นไม่มีค่าความเป็นกลาง จึงไม่สามารถใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตได้ นอกจากนี้ น้ำชลประทานยังมีกลิ่นและมีตะกอน ซึ่งทางโรงงานเห็นว่าปัญหาในเรื่องคุณภาพน้ำเป็นสิ่งที่โรงงานให้ความสำคัญพอสมควร

12.2.3.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการ หรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำ มาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของโรงงานธนบดีต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำ และค่าบริการ แก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยรวมไม่เกิน 2,000 บาท สำหรับความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โรงงานธนบดี มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราไม่เกิน 30 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และต้องการที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นรายปีโดยวิธีชำระโดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทานโดยให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ ไปเก็บเงินที่โรงงานเอง

ตัวแทนของโรงงานธนบดี มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจาก สามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้ใช้น้ำได้ดี และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลและรักษาระบบส่งน้ำ อยู่เดิมก่อนแล้ว

12.2.3.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า โรงงานธนบดี ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งโรงงานธนบดี เห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.3 การประปา

12.3.1 การประปาส่วนภูมิภาค

การประปาส่วนภูมิภาคที่มาให้สัมภาระ คือ การประปาส่วนภูมิภาคลำปาง โดยมีโรงงานผลิตน้ำประปาดังอยู่นอกเขตพื้นที่โครงการ แต่มีโรงสูบน้ำตั้งอยู่ในเขตพื้นที่โครงการ โดยกำหนดจุดสูบน้ำทั้งหมด 3 แห่ง แห่งแรกเหนือฝายหลวงสบอ่างขึ้นไป 1 จุด และอีกสองจุด สูบน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่แม่ปุง

12.3.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

ปัจจุบัน (2543) การประปาส่วนภูมิภาคมีจำนวนผู้ใช้น้ำประมาณ 21,000ครัวเรือน โดยจำหน่ายให้แก่ผู้ใช้เป็นอัตราที่แตกต่างกัน โดยใช้อัตรากลางที่กำหนดจากส่วนกลางน้ำที่การประปาส่วนภูมิภาคใช้เป็นน้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทาน โดยใช้น้ำชลประทานเพื่อการผลิตน้ำประปาประมาณวันละ 20,000 ลูกบาศก์เมตร หรือ 600,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน หรือเท่ากับ 72 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ข้อมูลการใช้น้ำ ปริมาณน้ำที่จัดหามาได้(ผลิตได้) และที่จ่ายออกไป ในอดีตตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 ถึง 2542 โดยแบ่งตามแหล่งน้ำ ของการประปาส่วนภูมิภาคลำปาง แสดงดังตารางที่ 22.09

12.3.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ปัจจุบัน (2543) การประปาส่วนภูมิภาคลำปาง ไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการฯ เนื่องจากทางโครงการยังอยู่ในช่วงการดำเนินงานออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน

ตารางที่ 22.09 ปริมาณน้ำที่ได้ ปริมาณน้ำที่จัดหามาและปริมาณน้ำที่จ่ายออกไป

ปี พ.ศ.	ปริมาณน้ำที่สูบจาก คลองชลประทาน (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่ได้ จากแม่น้ำวัง (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่จัด หามา (ล้านลบ.ม.)	ปริมาณน้ำที่จ่ายไป (ล้านลบ.ม.)
2536	7.18	-	7.18	6.95
2537	5.60	2.00	7.60	7.38
2538	5.42	2.00	7.42	7.24
2539	4.99	2.00	6.99	6.48
2540	5.47	2.00	7.49	7.31
2541	5.83	2.00	7.83	7.27
2542	6.42	2.00	7.48	6.92

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.3.1.3 อุปสงค์การใช้น้ำชลประทาน

การประปาส่วนภูมิภาคลำปางคาดว่าจะในอนาคตจะมีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ของจำนวนผู้ใช้น้ำในปัจจุบัน (2543) หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 2,100 ครัวเรือน โดยทางการประปามีแผนที่จะขยายกำลังการผลิตเพิ่มขึ้นประมาณวันละ 6,000 ลูกบาศก์เมตร หรือเดือนละ 180,000 ลูกบาศก์เมตร แผนดังกล่าวนี้จะครอบคลุมประมาณ 5 ปี

12.3.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำชลประทาน

การประปาส่วนภูมิภาคลำปางมีปริมาณน้ำให้พอเพียงตลอดปี จึงไม่มีปัญหาการใช้น้ำในเรื่องของปริมาณน้ำ สำหรับปัญหาเรื่องของคุณภาพน้ำนั้นพบบ้างเล็กน้อยในช่วงฤดูแล้งในกรณีที่น้ำต้นทุนของเขื่อนมีน้อยซึ่งไม่ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตมากนัก อย่างไรก็ตามทางการประปาส่วนภูมิภาคลำปางก็ให้ความสำคัญกับความสะอาดของน้ำที่จะนำมาใช้ในการผลิตน้ำประปา เนื่องจากเป็นน้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค

12.3.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการ หรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำ มาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชน เข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยมีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าก่อสร้าง และระบบส่งน้ำแก่หน่วยงานที่เข้ามาทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยรวม ประมาณ 200,000 บาท ส่วนค่าบริการอื่น ๆ ยังไม่สามารถระบุได้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาค ลำปางมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และต้องการที่จะ จ่ายค่าชลประทานเป็นรายเดือนโดยวิธีชำระโดยจ่ายเป็นเช็คเงินสดให้แก่ทางโครงการชลประทาน

ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคลำปางมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควร เข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชล ประทาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการดูแลและรักษาระบบส่งน้ำอยู่เดิมก่อนแล้ว

12.2.3.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาค ลำปาง ไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้า กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถ ออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการ เกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อ ไร่ต่อปี ซึ่งตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคลำปางมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บ จากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป แต่ไม่ได้ระบุอัตราที่ควรจะเป็นโดยให้เหตุผลว่า

ขึ้นอยู่กับต้นทุนที่แท้จริง สำหรับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้นำนอกภาคการเกษตร ตัวแทนของการประปาส่วนภูมิภาคมีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว

12.3.2 การประปาหมู่บ้าน

การประปาหมู่บ้านที่มาให้สัมภาระ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วง และการประปาหมู่บ้านแม่ปุง

ส่วนการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงและการประปาหมู่บ้านแม่ปุงตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทาน โดยอยู่ห่างจากโครงการฯ 1.5 กิโลเมตร และ 20 กิโลเมตร

12.3.2.1 จำนวนผู้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จำนวนผู้น้ำของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงและการประปาหมู่บ้านแม่ปุง มีจำนวนผู้น้ำประมาณ 335 ครัวเรือน และ 230 ครัวเรือน ตามลำดับ

น้ำที่การประปาหมู่บ้านทั้งสองใช้ในการผลิตน้ำประปาเป็นน้ำที่สูบจากทางน้ำชลประทานและนำมาผ่านขบวนการกรอง และจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในอัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ในอัตราที่เท่า ๆ กันทุกปริมาณการใช้ โดยปริมาณการใช้น้ำของการประปาทั้งสองมีดังนี้ (1) การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงใช้น้ำชลประทานประมาณเดือนละ 3,000 ลูกบาศก์เมตร และ (2) การประปาหมู่บ้านแม่ปุงใช้น้ำชลประทานประมาณวันละ 2,700 ลูกบาศก์เมตร

12.3.2.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

การประปาหมู่บ้านทั้งสองไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วลม เนื่องจากโครงการฯ ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการขออนุญาตกฏกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

12.3.2.3 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงคาดว่าจะจำนวนผู้ใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 50 ครัวเรือน โดยคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำประมาณ 36,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และในอีก 5 ปี ข้างหน้าการประปาฯ สามารถที่จะผลิตน้ำประปาได้ประมาณ 40,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

การประปาหมู่บ้านแม่ปุง คาดว่าจำนวนผู้ใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นในอีก 5 ปี ข้างหน้าประมาณ 300 ครัวเรือน แต่ไม่เกิน 400 ครัวเรือน เนื่องจากกำลังการผลิตของการประปาฯ สามารถรองรับความต้องการใช้ของผู้ใช้น้ำได้ไม่เกิน 400 ครัวเรือน ทั้งนี้ทางการประปายังไม่มีแผนที่จะเพิ่มหรือขยายกำลังการผลิต

12.3.2.4 ปัญหาการใช้น้ำชลประทาน

การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ กล่าวคือ การประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงมีปริมาณน้ำใช้พอเพียงตลอดปี แต่การประปาหมู่บ้านแม่ปุงนั้น ประสบปัญหาเรื่องปริมาณน้ำใช้ โดยเฉพาะในฤดูแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้

สำหรับปัญหาคุณภาพน้ำ การประปาหมู่บ้านทั้งสองพบปัญหาคุณภาพน้ำเดียวกัน ปัญหาที่พบคือ น้ำชลประทานที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปานั้นมีตะกอน นอกจากนี้การประปาหมู่บ้านแม่ปุง ยังพบปัญหาเกี่ยวกับรสชาติของน้ำ กล่าวคือ น้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปามีรสกร่อย

12.3.2.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

เมื่อสอบถามตัวแทนของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วง และการประปาหมู่บ้านแม่ปุง เกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำใหม่ หน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ และขยายขอบเขตการส่งน้ำมาถึงหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อความต้องการ มีดังนี้

สำหรับการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงและการประปาหมู่บ้านแม่ปุง ไม่ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ

12.3.2.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า ตัวแทนของการประปาหมู่บ้านทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งตัวแทนของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป โดยเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรควรเท่ากับ 3 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนการประปาหมู่บ้านแม่ปุงมีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว

สำหรับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรตัวแทนของการประปาหมู่บ้านกล้วยม่วงมีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวสูงเกินไปควรเท่ากับ 0.10 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนการประปาหมู่บ้านแม่ปุงให้ความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.4 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (โครงการแม่เมาะ) โรงงานอุตสาหกรรม 3 โรงงาน การประปาส่วนภูมิภาค 1 แห่ง และการประปาหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน สามารถสรุปความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำได้ดังนี้ (1) ค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ควรนำไปใช้ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเขื่อนอ่างเก็บน้ำ คลอง คันและคู ส่งน้ำชลประทาน และ (2) หากจะมีการเก็บค่าชลประทานปริมาณน้ำชลประทานจะต้องมีเพียงพอต่อความต้องการตลอดปี

นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้น้ำบางรายเห็นด้วยที่จะมีการจัดเก็บค่าชลประทานแต่ต้องมีการจัดการที่ดี และมีผู้ใช้น้ำบางรายไม่เห็นด้วยเนื่องจากเห็นว่าน้ำที่อยู่ในคลองชลประทานเป็นน้ำที่ได้มาจากธรรมชาติ

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนก๊วกม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-ก๊วกม

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☒ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	หาดเขียว-สบมาข	หมู่ที่	2	ตำบล	บ้านแกง
		อำเภอ	เมือง	จังหวัด	ลำปาง

อาณาเขต

ละติจูด	19°09'29" เหนือ	ลองจิจูด	99°02'23" ตะวันออก		
ทิศเหนือ	ตำบล	อำเภอ	แจ้ห่ม	จังหวัด	ลำปาง
ทิศใต้	ตำบล	อำเภอ	เมือง	จังหวัด	ลำปาง
ทิศตะวันออก	ตำบล	อำเภอ	แม่เมาะ	จังหวัด	ลำปาง
ทิศตะวันตก	ตำบล	อำเภอ	ห้างฉัตร	จังหวัด	ลำปาง

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	143,750	{ จังหวัด ลำปาง 111,600 ไร่ { จังหวัด
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	111,600	

ลักษณะห้วงงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

127.5

☐ เขื่อนดิน	☒ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	112
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	16	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	112
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	5.35	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	-
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	38	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	42
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ **เขื่อนระบายน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ **ประตูระบายน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☒ **ฝายทดน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท)

☒ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ **สถานีสูบน้ำ** ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ ☒ ส่งน้ำด้วย Gravity ☒ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า -

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

1,069

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 3

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) 3.10 สูง (เมตร) 2.00

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 8.360

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร) 1.60 สูง (เมตร) 1.50

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 4.38

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 3

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☒ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 78

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 13

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง) 3

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 73

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 7

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 35

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	7
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	251
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	597
☒ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	a
☒ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	a
☐ อาคารทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	a
☐ ท่อทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	สายใหญ่กั้วลม	คาคคอนกรีต, คลองดิน	41.53	25.000	37,200
2	สายใหญ่แม่วังฝั่งขวา	คลองดิน	38.77	4.380	22,600
3	สายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย	คาคคอนกรีต, คลองดิน	38.55	8.360	51,800
	สายย่อยและสายซอย				
1	สายใหญ่กั้วลม				37,200
	- คลองซอย 18 สาย	คาคคอนกรีต	48.43		
	- คลองแยกซอย 13 สาย	คาคคอนกรีต	22.87		
2	สายใหญ่แม่วังฝั่งขวา				22,600
	- คลองซอย 13 สาย	คาคคอนกรีต	29.46		
	- คลองแยกซอย 2 สาย	คาคคอนกรีต	3.17		
3	สายใหญ่แม่วังฝั่งซ้าย				51,800
	- คลองซอย 12 สาย	คาคคอนกรีต	21.50		
	คลองระบาย	a	a	a	a

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

111,600

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	357	45-50	380-500	4,250
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	a	100-120	500-1,000	450-500
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	270	85-90	500-800	1,450
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แครอท			450-600	
X	แตงโม	361	60-70	400-600	2,200
X	ถั่ว(ฝักสด)	313	35-40	300-500	1,200
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
X	ถั่วลิสง	1,516	90-100	500-700	337
X	ถั่วเหลือง	11,736	90-100	450-700	266
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
X	มะเขือเทศ	2,190	90-100	400-600	6,933
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
X	ยาสูบ	115	100-120	400-600	2,826
	สับปะรด			700-1,000	
X	หัวหอม	384	70-80	350-550	530
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
X	กระเทียม	3,458	90-100	a	328

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	285
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	24
☒ การประปา อูบโกก บริโภค	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	12
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (บาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2511-2515	27	127,500,000
2. ระบบส่งน้ำ (ฝายแม่วัง)	2478-2485	57	2,246,000
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ			
รวม		a	129,746,000

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			2,987,000
2. งานระบบส่งน้ำ			16,990,000
3. งานระบบระบายน้ำ			1,538,000
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			609,000
7. งานขุดลอก			606,600
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			565,000
9. อัตราค่าจ้าง			38,218,242
ข้าราชการ 11 คน			
ลูกจ้างประจำ 283 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว 320 คน			
รวม	a	a	61,513,842

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี

a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา

ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม (10)

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม (10)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

กรมชลประทานได้ก่อสร้างโครงการกุกบุรี ในปี พ.ศ. 2492 ซึ่งเป็นงานทดและสงน้ำสำหรับพื้นที่ตอนล่างทางฝั่งซ้ายของคลองกุก บางส่วนที่อำเภอกุกบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 15,300 ไร่ สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2505 แต่คลองกุกมีน้ำไหลมาเป็นครั้งคราวในช่วงที่ฝนตก ดังนั้นโครงการนี้จึงช่วยทดน้ำในเวลาที่มีน้ำเพื่อส่งไปใช้เท่านั้น ต่อมาได้มีการวางแผนก่อสร้างโครงการปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้น โดยมีเขื่อนกักเก็บน้ำปราณบุรี เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกบนทุ่งราบฝั่งขวาของแม่น้ำปราณบุรี จึงได้รวมเขตสงน้ำของโครงการกุกบุรีไว้ในโครงการปราณบุรีด้วย เพื่อจะได้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี (กรมชลประทาน, 2525)

เนื่องจากคลองสงน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาของโครงการปราณบุรี มีความยาวมากเกินไป และตัดผ่านลำน้ำหลายสายที่อยู่นอกลุ่มน้ำปราณบุรี โดยเฉพาะคลองกุกบุรีซึ่งเป็นลุ่มน้ำที่สำคัญ จึงก่อให้เกิดความเสียหายและพื้นที่เพาะปลูกในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ประกอบกับพื้นที่ดังกล่าวแห้งแล้งและขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูกอุปโภคบริโภค ดังนั้นกรมชลประทานจึงได้พิจารณาก่อสร้างโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมขึ้น โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2516 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2523 รวมระยะเวลา 8 ปี (กรมชลประทาน, 2525)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสงน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูก 2 ฝั่งของคลองกุก บริเวณตำบลหาดขาม อำเภอกุกบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณลุ่มน้ำกุกบุรี
3. ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเนื่องจากน้ำเค็มในบริเวณลุ่มน้ำกุกบุรีในฤดูแล้ง

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 บ้านยางชุม ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พื้นที่โครงการฯ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับ หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกะสัง ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี ทิศใต้ติดต่อกับ หมู่ที่ 5 บ้านยางชุม และ หมู่ที่ 11 บ้านเขาน้ำตก ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่ที่ 2 บ้านไร่บน ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี และ ทิศตะวันตกติดต่อกับ หมู่ที่ 7 บ้านรวมไทย ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 16,400 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 15,065 ไร่ โดยอยู่ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งหมด และจัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ทั้งหมด 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีระบบคันคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมมีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 15,065 ไร่ เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกสับปะรด รองลงมาเป็นมะม่วง พืชที่เพาะปลูกน้อยที่สุดคือข้าว นอกจากนี้ยังมีการเพาะปลูก เมื่อก ขนุน ฝรั่ง มะพร้าว อ้อย หน่อไม้ฝรั่ง ชมพู่ มะนาว พืช-ผัก โดยข้อมูลจำนวนพื้นที่เพาะปลูกของพืชแต่ละชนิดในปีการเพาะปลูก 2542 ดังตารางที่ 1.10

การจัดสรรน้ำของโครงการฯ ส่วนใหญ่เพื่อการเกษตร และยังใช้ประโยชน์เพื่อผลักดันน้ำเค็มในฤดูแล้งบริเวณลุ่มน้ำกุยบุรี

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน (พื้นที่ชลประทาน) ได้เต็มตามศักยภาพของโครงการ เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ส่วนมากเพาะปลูกพืชไร่ซึ่งเป็นพืชที่ใช้น้ำน้อยกว่าข้าว และให้รายได้ที่สูงกว่าการปลูกข้าว

ตารางที่ 1.10 จำนวนพื้นที่เพาะปลูกของพืชแต่ละชนิดและประเภทของพืช

ชนิดของพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)
1. สับปะรด	8,000
2. ฝ้าย	250
3. มะม่วง	2,500
4. ขนุน	500
5. ฝรั่ง	750
6. อ้อย	150
7. มะพร้าว	500
8. หน่อไม้ฝรั่ง	250
9. ชมพู่	100
10. มะนาว	200
11. พืช-ผัก	350
12. ข้าว	70
รวม	13,620

ที่มา : โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม , 2542

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมเป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม ประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมผ่านท่อระบายของอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม ท่อระบายของตัวเขื่อนยางชุมจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำระบายสู่ลำน้ำยางชุม โดยมีเขื่อนทดน้ำสร้างกันลำน้ำยางชุมซึ่งอยู่ทางท้ายอ่างเก็บน้ำลงมาทำหน้าที่ยกระดับน้ำเข้าสู่ คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวาของลำน้ำยางชุม คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองสายใหญ่ฝั่งขวามีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทั้งฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของลำน้ำยางชุม โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อย และสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง (ภาพที่ 1.10)

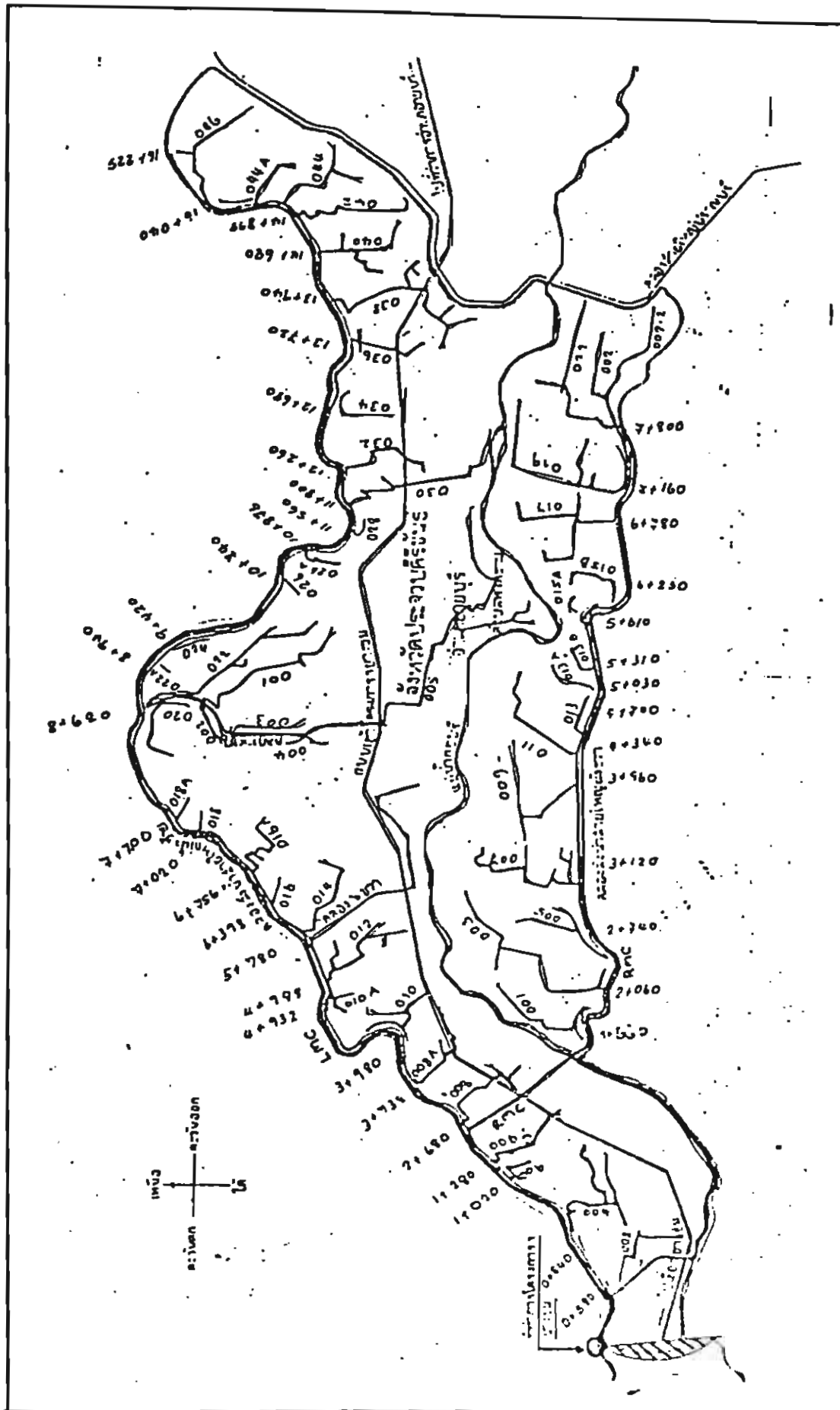
7.1 หวังาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำกุ่มบุรีทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 150.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 23.0 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 4.3 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 39.5 ล้านลูกบาศก์เมตรความจุที่ระดับเก็บกัก 32.0 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 4.0 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถเก็บกักน้ำเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน 15,065 ไร่

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม คือ

1. อาคารน้ำล้นปกติมีลักษณะเป็นตัวยูคว่ำยื่นออกจากตัวเขื่อนด้านเหนือน้ำ ยาว 257 เมตร กว้าง 35 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.60 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 0.98 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ภาพที่ 1.10 แผนที่แสดงโครงการอ่างเก็บน้ำเรณูชุม

3. ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.80 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3.50 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาเป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 16.200 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.216 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ให้กับพื้นที่ชลประทานประมาณ 8,317 ไร่

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายเป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 7.800 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 0.980 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ให้กับพื้นที่ชลประทานประมาณ 4,472 ไร่

คลองซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต มี 2 สาย คือ คลองซอย 6ขวา และ 9ขวา รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวากกระจายเข้าสู่พื้นที่ส่งน้ำของโครงการ โดยการส่งน้ำจะมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลอง ให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการประกอบด้วย ประตูระบายปากคลอง 1 แห่ง ท่อระบายปากคลอง 2 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง 2 แห่ง น้ำตกทดน้ำ 9 แห่ง อาคารทดน้ำ 11 แห่ง ท่อเชื่อม 9 แห่ง ท่อลอด 21 แห่ง และท่อส่งน้ำเข้านา 38 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ และสายซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 55 สาย

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม โดยมีวิธีการส่งน้ำเป็นแบบอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) โดยส่งน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกทางฝั่งขวาและฝั่งซ้ายของแม่น้ำกุยบุรี การส่งน้ำของระบบส่งน้ำมีการส่งน้ำในระบบคลองสายใหญ่และคลองซอย มีระบบคูส่งน้ำมารับน้ำเพื่อเข้าสู่แปลงเพาะปลูกทุกแปลง โดยมีการกำหนดปริมาณน้ำในการจัดส่งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย มีกลุ่มผู้ใช้น้ำระดับคลองสายใหญ่ดูแลการส่งน้ำในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ และกลุ่มผู้ใช้น้ำย่อยดูแลการรับน้ำที่มีการจัดรอบเวรการรับน้ำภายในคูส่งน้ำ

แผนการจัดสรรน้ำที่ได้จัดทำขึ้นนั้นมีการจัดทำแผนการส่งน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้งตามปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุม

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูฝน มีความซับซ้อนไม่มากนัก เนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมและปริมาณน้ำฝนช่วยในการเพาะปลูกจึงมีการจัดทำการส่งน้ำตามความต้องการของพื้นที่

การจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการจัดสรรน้ำจากมีปริมาณน้ำต้นทุนที่มีคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนยางชุมมีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายซอย เพื่อที่จะส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำได้ในปริมาณที่กำหนด โดยมีคูน้ำที่รับน้ำคลองส่งน้ำสายซอยเพื่อที่จะนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ การส่งน้ำยังเกิดการสูญเสียมาก เนื่องจากไม่สามารถนำพื้นที่เพาะปลูกที่เพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่มาไว้รวมกันได้ ทำให้ต้องมีการกระจายน้ำในระยะทางที่ไกลทำให้เกิดการสูญเสียมาก และมีปัญหาเรื่องการจัดรอบเวรการรับน้ำ ของคูส่งน้ำที่อยู่ต้นคลองและปลายคลองส่งน้ำบ้าง แต่ได้รับการดูแลของกลุ่มผู้ใช้น้ำของคลองส่งน้ำสายใหญ่คอยดูแลจึงทำให้มีปัญหาไม่มากนัก

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

จากข้อมูลที่ปรากฏโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุมยังไม่ได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 และขอออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตามมาตรา 8 ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พุทธศักราช 2518

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

โครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำยางชุม อยู่ภายใต้การดูแลและรับผิดชอบของโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักชลประทานที่ 10 ดังนั้น ในการดำเนินการขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานจึงขึ้นอยู่กับการโครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโครงการได้เสนอขอยานพาหนะ 3 คัน เครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง ซึ่งขณะนี้ (กันยายน 2543) อยู่ระหว่างดำเนินการ

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 กันยายน 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม มีประวัติความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรคดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุมเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มบริหารการใช้น้ำ จำนวน 2 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา และกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย โดยทั้ง 2 กลุ่ม ได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2533 โดยที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำจะทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควบคุมและแนะนำสมาชิกให้มีการแบ่งปันการใช้น้ำระหว่างผู้ใช้น้ำให้เป็นธรรมและใช้อย่างประหยัด ดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำและอาคารชลประทานในคูส่งน้ำในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการอ่างเก็บน้ำยางชุมก่อสร้างเสร็จในปี 2523 โดยที่ในระหว่างปี 2523 – 2531 โครงการได้มีการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในพื้นที่โครงการทั้งหมด 11,000 ไร่ ต่อมาในปี 2531 ได้มีการก่อสร้างระบบกระจายน้ำในแปลงนาทำให้สามารถส่งน้ำได้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกเป็นจำนวน 15,065 ไร่ จนถึงปัจจุบัน แต่เกษตรกรในพื้นที่ยังไม่มี การจัดสรรน้ำที่ดีจึงเกิดปัญหาการแย่งกันใช้น้ำที่ได้รับมาจากโครงการฯ ดังนั้นโครงการฯจึงได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานในปี พ.ศ. 2533 โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองสายใหญ่ฝั่งขวา และ กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ ตามแบบขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายเลขทะเบียนกลุ่ม 350701-33-20-0026 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย และหมายเลขทะเบียน 350701-33-20-0027 ของกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา ดังนี้

1. ร่วมจัดสรรแบ่งปันน้ำ ระหว่างสมาชิกให้เพียงพอ
2. ร่วมดูแล รักษา ซ่อมแซม อาคารชลประทานในเขตรับผิดชอบ

นอกจากวัตถุประสงค์ที่ได้บันทึกไว้ในแบบขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน กลุ่มผู้ใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย ยังมีวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในการจัดตั้งกลุ่มดังที่ได้กล่าวไว้ใน บทคัดย่อ กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย อ่างเก็บน้ำยางชุม ได้แก่ ร่วมดำเนินการกับกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับน้ำและแหล่งน้ำต้นทุน เพื่อประโยชน์ของสมาชิกและส่วนรวม ทั้งยังเป็น การช่วยดูแลบำรุงรักษาสาธารณะสมบัติของแผ่นดินและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ประกอบด้วยประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร กรรมการด้านบริหารและกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยที่กรรมการด้านบริหารประกอบไปด้วย ประธานด้านการบริหาร เลขานุการ เหรัญญิก นายทะเบียนกลุ่ม และ ปฎิคม ส่วนกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ประกอบด้วย ประธานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา และหัวหน้าหน่วยย่อย ซึ่งในกลุ่มผู้ใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายจะมีหัวหน้าหน่วยย่อย 4 คน โดยที่หัวหน้าหน่วยย่อยแต่ละคนจะทำหน้าที่ดูแลการส่งน้ำและจัดสรรน้ำให้แก่คูส่งน้ำสายต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ จากนั้นหัวหน้าคูส่งน้ำจะเป็นผู้จัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในสายคูส่งน้ำของตนเองอีกครั้งหนึ่ง

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มบริหารการใช้น้ำ ประธานและรองประธานกลุ่มบริหาร

ประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการทั้งในส่วนของคณะกรรมการบริหารและกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน โดยที่มีวาระในการทำงาน 2 ปี

10.6 หน้าที่ของประธานกลุ่มบริหาร รองประธานกลุ่มบริหาร และคณะกรรมการกลุ่ม

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เข้าร่วมในการวางแผนการส่งน้ำในคลองและคูส่งน้ำ กับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ
3. แนะนำและควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามแผนการส่งน้ำและนำผู้ใช้น้ำให้ดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ
4. รายงานปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งน้ำและดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำแก่เจ้าหน้าที่โครงการฯ

5. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินใจปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

6. จัดประชุมคณะกรรมการและสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมกันปรับปรุงการใช้น้ำให้ดีขึ้น เช่น จัดให้มีกฎระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อบริหารกลุ่ม

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 46 ราย พบว่า เกษตรกร 36 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้น้ำจากโครงการฯ และต้องการได้รับความสะดวกในการใช้น้ำจากโครงการฯ โดยเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มบางกลุ่มจะมีการลงชื่อเพื่อสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนเกษตรกร 10 รายที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำสะดวกและเพียงพออยู่แล้ว บางรายให้ความเห็นว่าถึงแม้ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มก็ยังคงได้รับน้ำไม่เพียงพอจึงไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรบางรายอยู่ปลายน้ำและอยู่นอกเขตโครงการฯ บางรายไม่ได้ใช้น้ำชลประทานจึงไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพราะมาอยู่ในพื้นที่หลังจากที่มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะเป็นผู้ดูแลในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยที่ก่อนฤดูกาลส่งน้ำกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะทำการสำรวจความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกผู้ใช้น้ำและแจ้งผลการสำรวจให้เจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อนำมาวางแผนการจัดสรรน้ำประจำฤดูกาลร่วมกัน จากนั้นกลุ่มบริหารการใช้น้ำจะทำหน้าที่แจ้งแผนการส่งน้ำที่ได้วางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ แก่สมาชิกผู้ใช้น้ำพร้อมทั้งจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกับสมาชิก และเมื่อมีการส่งน้ำคณะกรรมการจะเป็นผู้ควบคุมและติดตามการใช้น้ำของสมาชิกให้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งกำหนดให้มีแผนการบำรุงรักษาประจำปี โดยกำหนดให้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ นอกจากนี้กลุ่มบริหารการใช้น้ำยังได้สร้างกฎระเบียบเพื่อใช้ในการควบคุมและดูแลการใช้้ำของสมาชิก เช่น มี

การลงโทษแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่ให้ความร่วมมือโดยการปรับเป็นเงิน เช่น หากสมาชิกฝ่าฝืนรอบเวรการรับน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องถูกปรับเป็นเงินครั้งละ 200 บาท หากสมาชิกไม่เข้าร่วมในการพัฒนาชุดลอกคูส่งน้ำจะถูกปรับเป็นค่าแรงงาน วันละ 130 บาท ผู้ใดปิดกั้นทางน้ำจะต้องถูกปรับครั้งละ 100 บาท และต้องรื้อถอนสิ่งปิดกั้นนั้นหากยังฝ่าฝืนไม่รื้อถอนจะต้องถูกปรับครั้งละ 200 บาท จนกว่าจะรื้อถอนเสร็จ เป็นต้น

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

ในปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มบริหารการใช้น้ำยังไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่ม แต่กลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีแผนที่จะเรียกเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำจากสมาชิกในอัตรา 10 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งอัตราค่าบริการการบริหารการใช้น้ำดังกล่าวได้ระบุอยู่ในสัญญาการใช้น้ำชลประทานของกลุ่ม

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 36 ราย มีสมาชิก 35 ราย ตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ชุดลอกทำความสะอาดคลองส่งน้ำ นอกจากกิจกรรมดังกล่าวที่สมาชิกได้ตอบในแบบสอบถามแล้วในเอกสารบรรยายสรุปกลุ่มบริหารการใช้น้ำคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายยังได้ระบุถึงหน้าที่ที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติอีก ได้แก่ สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเมื่อได้รับการบอกกล่าวให้เข้าร่วมประชุม สมาชิกต้องแจ้งจำนวนพื้นที่และชนิดของพืชที่จะปลูกต่อหัวหน้าคูหรือตามที่กลุ่มบริหารการใช้น้ำแจ้งให้ทราบ สมาชิกต้องดูแลการใช้น้ำไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ระบบชลประทาน ใช้น้ำตามระบบเวรที่กำหนดไว้ และปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของกลุ่มบริหารการใช้น้ำอย่างเคร่งครัด ส่วนสมาชิก 1 ราย ไม่ตอบคำถามนี้

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 36 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่า เกษตรกร 35 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก สมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังสมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม อีกทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคูส่งน้ำ การขุดลอกคูส่งน้ำ เป็นต้น โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำควรมีปรับปรุงเรื่องของการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกมีความร่วมมือกันให้มากขึ้นในการดูแลรักษาคูส่งน้ำและอาคารในคูส่งน้ำ ให้มีการจัดสรรน้ำให้ทั่วถึง และจัดให้มีบทลงโทษกับบุคคลที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ และอยากให้กลุ่มบริหารการใช้น้ำพัฒนากลุ่มให้อยู่ในรูปแบบของสหกรณ์ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางรายต้องการให้มีรวมตัวเพื่อเรียกร้องให้ชลประทานสร้างคลองส่งน้ำให้ ส่วนสมาชิก 1 ราย ไม่ตอบคำถามนี้

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 46 ราย พบว่า เกษตรกร 32 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนยังมีบ่อบักน้ำภายในพื้นที่ของตนเองตามที่ประธานกลุ่มได้มีการเสนอแนะให้เกษตรกรในพื้นที่จัดทำบ่อน้ำภายในพื้นที่ของตนเองเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในเวลาฤดูแล้ง แต่เกษตรกรจำนวน 13 รายมีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดการแย่งกันใช้น้ำ บางรายมีที่นาอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำทำให้ต้องใช้เครื่องสูบน้ำเข้าที่นาจึงไม่สะดวกในการนำน้ำมาใช้ และเกษตรกรบางรายไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใช้น้ำในแปลงใกล้เคียงทำให้การใช้น้ำไม่ได้รับความสะดวก และมีสมาชิก 1 ราย ไม่ตอบคำถามนี้

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่ม 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.44 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการกลุ่ม 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.22 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 2.10

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำดังกล่าวคือกรมชลประทาน

ตารางที่ 2.10 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	0	0.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	4	66.67
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	2	33.33
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	6	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 3 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 3 ราย ดังตารางที่ 3.10

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการ 1 รายต้องการที่จะชำระที่สำนักงานโครงการ คณะกรรมการ 1 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน และคณะกรรมการอีก 1 ราย ส่วนหนึ่งได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.)

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ การบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 3 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า คณะกรรมการ 2 ราย มีความคิดเห็นว่าควรให้ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากคาดว่าอัตราค่าชลประทานที่จะจัดเก็บจะมีอัตราต่ำ คุณภาพน้ำที่จัดสรรให้จะมีคุณภาพที่ยอมรับได้ และชลประทานจะเป็นผู้ที่รู้ถึงสภาพและวิธีการบำรุงรักษาคลอง และคณะกรรมการอีก 1 รายได้เสนอให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานควรได้รับค่าตอบแทนจากการจัดเก็บ

ในส่วนของค่าบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 2 ราย โดยคณะกรรมการทั้ง 2 ราย ต้องการจ่ายในรูปแบบเงินสดในอัตราที่คิดต่อไร่ต่อปี และต้องการให้กรมชลประทานเป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ เนื่องจากดูแลในส่วนหนึ่งของระบบส่งน้ำอยู่ในปัจจุบัน และมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวควรได้รับค่าตอบแทนในการจัดเก็บ

ตารางที่ 3.10 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทานเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำให้

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	3	75.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	3	100.00
- คิดเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- คิดเป็น บาท/ไร่/ปี	3	100.00
- คิดแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- คิดเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	25.00
รวม	4	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 ราย ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	0	0.00	6	100.00
พรบ. การชลประทานหลวง	1	16.67	5	83.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร คณะกรรมการให้ความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่าไป คณะกรรมการ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.33 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 7.50 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ คณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีความเห็นว่าอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.67 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคือ 0.85 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 5.10 และ ตารางที่ 6.10

ตารางที่ 5.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	0	0.00	5	83.33	1	16.67	0	0.00
นอกภาคเกษตร(บาท/ลบ.ม.)	1	16.67	4	66.67	1	16.67	0	0.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรปรับปรุงคูส่งน้ำให้เป็นคูส่งน้ำคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ และโครงการควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหายพร้อมทั้งปรับพื้นที่ที่ต่ำกว่าระดับให้สามารถได้รับน้ำได้และสามารถใช้งานได้ตามปกติ ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซมคลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้ยังอยากให้เงินที่จัดเก็บมาได้มาใช้ในการพัฒนาระบบจ่ายน้ำให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ระบบน้ำหยด พร้อมทั้งจัดทำแปลงสาธิต นอกจากนี้คณะกรรมการบางรายได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ควรจะมีการดูแลรักษาระบบส่งน้ำให้ดียิ่งขึ้น และในส่วนของ การจัดเก็บ อาจเกิดอุปสรรคในเรื่องของเกษตรกรที่เคยใช้น้ำอยู่แล้วอาจจะไม่เข้าใจการเก็บ และจะทำให้เกษตรกรไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าน้ำชลประทาน ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้มีความเข้าใจในเหตุผลของการจัดเก็บค่าชลประทาน

ตารางที่ 6.10 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	6
0.00	0
1.00-5.00	5
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	1
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 20.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 7.50	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	6
0.00	0
0.10-0.50	5
0.60-1.00	0
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.85	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 กันยายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม จำนวน 46 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 46 ครัวเรือน มี 42 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 91.30 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.52 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.17 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 84,661.32 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 59,763.91 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 57,896.28 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 3,240.91 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 7.10 และตารางที่ 8.10)

ตารางที่ 7.10 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	84,661.32
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	59,763.91
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	57,896.28
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	3,240.91

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 8.10 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	5	10.87
2,000-4,999	18	39.13
5,000-9,999	13	28.16
10,000-15,999	6	13.04
16,000-24,999	3	6.52
25,000 ขึ้นไป	1	2.17

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 846.875 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 768.25 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 30.625 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 48.00 ไร่ และเป็นพื้นที่ที่ต้องเช่าโดยเฉลี่ยประมาณ 232.50 ไร่ (ตารางที่ 9.10)

ตารางที่ 9.10 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	846.875	100.00
เพื่อการเกษตร	768.25	90.72
ที่อยู่อาศัย	30.625	3.62
ทิ้งร้างว่างเปล่า	48.00	5.67
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	232.5	100.00
รวม	1,079.375	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้น้ำประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาไว้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตรดังตารางที่ 10.10

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ตารางที่ 10.10 ลักษณะการนำน้ำไปในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
ขุดน้ำจากแหล่งตื้นได้เลย	0	5	3	4	0	0	0
ขุดน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	1	0	1	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	2	12	6	11	2	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	1	0	0	0	0	0
อื่นๆ	0	1	1	0	0	0	0

ที่มา จากทบทวนสำรวจ 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมแล้วปล่อยเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้น้ำฝน

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้น้ำฝน

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 11 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนเมษายน และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนตุลาคม (ตารางที่ 11.10)

ตารางที่ 11.10 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	61
กุมภาพันธ์	64
มีนาคม	83
เมษายน	87
พฤษภาคม	69
มิถุนายน	44
กรกฎาคม	45
สิงหาคม	42
กันยายน	42
ตุลาคม	40
พฤศจิกายน	52
ธันวาคม	51

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.57 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากจะได้มีเงินงบประมาณมาปรับปรุงระบบชลประทานให้ดีขึ้น และจะได้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอ ส่วนอีก 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 63.04 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ และเกษตรกรแต่ละคนได้รับน้ำไม่เสมอภาคกัน และ 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.39 ไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ (ตารางที่ 12.10)

ตารางที่ 12.10 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าน้ำ		
เห็นด้วย	9	19.57
ไม่เห็นด้วย	29	63.04
ไม่แสดงความคิดเห็น	8	17.39
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.96 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้ง แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.96 ที่ไม่ต้องการ ให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.74 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็น ร้อยละ 4.35 มีความต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ ดังตารางที่ 13.10

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 29 ครัว เรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 96.55 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชล ประทาน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.45 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็น บริษัทเอกชน ดังตารางที่ 14.10

ตารางที่ 13.10 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	2	4.35
เฉพาะระบบส่งน้ำ	10	21.74
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	17	36.96
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	17	36.96
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 14.10 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	28	96.55
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	3.45
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	0	0
อื่น ๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 34.48 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.52 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีเกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.74 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.26 ต้องการจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร ดังตารางที่ 15.10

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.56 ต้องการไปชำระที่สำนักงานโครงการ มีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 77.78 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรอีกจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับ หัวหน้ากลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน ดังตารางที่ 16.10

ตารางที่ 15.10 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	19	65.52
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	18	94.74
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	13	72.22
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	5	27.78
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	0	0
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	5.26
3. อื่น ๆ	0	0
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	10	34.48
รวม	29	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 16.10 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	1	5.56
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	14	77.78
อื่น ๆ	3	16.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 44.44 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว ที่ต้องทำ และเป็นผู้วางระบบชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.56 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง โดยให้เหตุผลว่า จะได้แยกส่วนออกไป มีเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร ไว้ใจได้ และมีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.78 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น อ.บ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน เทศบาล โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ ดังตารางที่ 17.10

ตารางที่ 17.10 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	8	44.44
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	1	5.56
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	22.22
อื่นๆ	5	27.78
รวม	18	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 7 ครัวเรือน พบว่า เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 57.14 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานในการดูแลพื้นที่และการจัดส่งน้ำ จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการจัดเก็บ และมีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ

42.86 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร ดังตารางที่ 18.10

ตารางที่ 18.10 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการ**การบริหารการใช้น้ำ**

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	4	57.14
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	3	42.86
อบต.	0	0
อื่น ๆ	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 38 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 8 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.39 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 38 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.61 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 19.10

ตารางที่ 19.10 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	8	17.39	38	82.61
พรบ. การชลประทานหลวง	8	17.39	38	82.61

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.22 มีความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรว่ามีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 37 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 80.43 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.17 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.17 ไม่ออกความเห็น ดังตารางที่ 20.10

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 15.22 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.57 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.04 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.17 ไม่ออกความเห็น ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.46 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.10 และ ตารางที่

ตารางที่ 20.10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	7	15.22	37	80.43	1	2.17
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	7	15.22	32	69.57	6	13.04

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

เนื่องจากในเขตพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำอย่างชุม ไม่มีการใช้น้ำจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ดังนั้นจึงได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบึง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แทน ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 1 แห่ง ผลการศึกษามีดังนี้

12.1 การประปาส่วนภูมิภาค

จากการตอบแบบสอบถามการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำให้ทราบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 21.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	46
0.00	1
1.00-5.00	43
6.00-10.00	1
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.57	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	46
0.00	0
0.10-0.50	38
0.60-1.00	3
1.10-1.50	1
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	2
ไม่แสดงความคิดเห็น	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.46	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งอยู่ห่างจากอ่างเก็บน้ำคลองบึง 23 กิโลเมตร และรับน้ำจากทางน้ำชลประทานของอ่างเก็บน้ำคลองบึงโดยใช้ระบบท่อที่ทางการประปาส่วนภูมิภาคดำเนินการวางระบบเองมาทำการผลิตน้ำประปา เพื่อขายให้แก่ผู้ใช้น้ำทั้งสิ้น 7,431 ราย โดยราคาที่ขายให้ผู้ใช้น้ำแต่ละประเภทแตกต่างกัน กล่าวคือจะคิดราคาค่าน้ำประปาที่ขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราที่แตกต่างกันตามปริมาณการใช้น้ำ โดยแบ่งออกเป็นประเภทที่อยู่อาศัย จะมีอัตราค่าน้ำประปาอยู่ในช่วง 7.75-15.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนประเภทที่อุตสาหกรรม จะมีอัตราค่าน้ำประปาอยู่ในช่วง 10.00-21.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

ในอดีตการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่คลองบึงในการผลิตน้ำประปา โดยมีปริมาณการใช้น้ำดิบเพื่อนำมาผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2532 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,028,171 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2533 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,130,390 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2534 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,327,178 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2535 มีการใช้น้ำดิบจากคลองบึงเป็นจำนวน 2,368,925 ลูกบาศก์เมตร และต่อมาในปี พ.ศ. 2536 การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เริ่มใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงในการผลิตน้ำประปา โดยที่ปริมาณการใช้น้ำดิบในการผลิตน้ำประปายังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2536 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,218,733 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2537 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,390,196 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2538 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,833,587 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2539 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,791,199 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2540 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,849,366 ลูกบาศก์เมตร ปี พ.ศ. 2541 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 3,034,311 ลูกบาศก์เมตร และปี พ.ศ. 2542 มีการใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำคลองบึงเป็นจำนวน 2,756,675 ลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 22.10

ตารางที่ 22.10 แสดงปริมาณการใช้น้ำดิบในการผลิตน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี พ.ศ.	ปริมาณการใช้น้ำดิบในการผลิตน้ำประปา (ลูกบาศก์เมตร)	แหล่งน้ำ
2532	2,028,171	คลองบึง
2533	2,130,390	คลองบึง
2534	2,327,178	คลองบึง
2535	2,368,925	คลองบึง
2536	2,218,733	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2537	2,390,196	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2538	2,833,587	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2539	2,791,199	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2540	2,849,366	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2541	3,034,311	อ่างเก็บน้ำคลองบึง
2542	2,756,675	อ่างเก็บน้ำคลองบึง

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 2543

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

ในปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังไม่มี การจ่ายเงินค่าชล
ประทานให้แก่กรมชลประทาน แต่กำลังอยู่ในช่วงของการดำเนินการร่วมกันระหว่างทั้ง 2 หน่วย
งาน

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

ในส่วนของปริมาณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยการประปาส่วนภูมิภาค จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีจำนวนผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นเดือนละ 20-25 ราย และทางการประปาคาดการณ์ว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าจะมีความต้องการใช้น้ำประปาเพิ่มขึ้นเป็น 3,500,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยที่ทางการประปาคาดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าจะสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้เป็น 6,000,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งเป็นปริมาณการผลิตที่การประปาคาดว่าจะสามารถขยายการผลิตเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

12.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำ

ในปัจจุบัน การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณแต่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา กล่าวคือปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาในปัจจุบันมีอยู่อย่างพอเพียง แต่น้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปามีกลิ่นในบางช่วง เช่น ในช่วงระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม และมีตะกอน ปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำนี้ทำให้การประปาต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าสารเคมีที่ใช้ในการปรับปรุงวัดคุณภาพของน้ำ เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้จะถูกนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ดังนั้นความสะอาดของน้ำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกี่ยวกับ กรณีที่มีหากหน่วยงานราชการหรือเอกชนจะเข้ามาจัดหาพัฒนาแหล่งน้ำ หรือระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางการประปามีความต้องการให้หน่วยงานดังกล่าวเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ โดยที่ทางการประปามีความยินดีที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ และค่าชลประทานโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ของโครงการที่มาเก็บเงินที่การประปาเป็นรายเดือน

ในส่วนของหน่วยงานที่การประปาต้องการให้เป็นผู้มาทำหน้าที่จัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน การประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว

12.1.5 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน ทางกรมประปาได้ทราบมาก่อนว่า ค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่กรมประปาไม่ทราบถึงการจัดเก็บค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวง กำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่กรมประปาสวนภูมิภาคจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร ว่าเป็นอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำยางชุม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานประจวบคีรีขันธ์

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลัดกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	☐
☒ อื่นๆ	ผลักดันน้ำเค็มบริเวณลุ่มน้ำกุยช่วงฤดูแล้ง	

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	บ้านยางชุม	หมู่ที่	6	ตำบล	หาดขาม
		อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์

อาณาเขต

ละติจูด			ลองจิจูด			
ทิศเหนือ	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศใต้	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันออก	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์
ทิศตะวันตก	ตำบล	หาดขาม	อำเภอ	กุยบุรี	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	16,400	จังหวัด	ประจวบคีรีขันธ์	15,065	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	15,065				ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท) 178

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	39.50
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	4.3	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	32.00
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	4.00
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	150	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	59
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

95

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

0.80

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

3.50

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

0.60

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

0.98

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 1

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 2

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 2

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 9

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 11